

Bureau Schildwacht

Beheerplan Molenbiotoop De Korenaer Loosduinen

ERFGOEDHUIS·ZH

provincie HOLLAND
ZUID

© Bureau Schildwacht, Gouderak, 2018

Alle in deze publicatie gebruikte informatie, foto's, afbeeldingen en tekeningen blijven eigendom van de opdrachtgever, de auteur en de fotografen. Het gebruik van de publicatie door middel van citaten, druk, of fotokopieën mag alleen na schriftelijke toestemming van Bureau Schildwacht.

Onderwerp : Beheerplan Molenbiotoop De Korenaer te Loosduinen
Opdrachtgever : Erfgoedhuis Zuid-Holland
Contactpersoon : Ellen Steendam
Gefinancierd door : Provincie Zuid-Holland
Foto's : Marcel Schildwacht & Wanne Roetemeijer

Bureau Schildwacht
Beukendaal 3
2831 VA Gouderak
06 – 22978424

info@bureau-schildwacht.nl
www.bureau-schildwacht.nl

Inhoudsopgave

Inhoud

INHOUDSOPGAVE	1
INLEIDING	3
WERKWIJZE	3
1. REGELGEVING	4
1.1 PROVINCIALE VERORDENING.....	4
1.2 GEMEENTELIJK BESTEMMINGSPLAN	4
2. WAT IS EEN MOLENBIOTOOP?	5
3. HET MOLENERF	7
4. MOLEN DE KORENAER	7
4.1 GESCHIEDENIS	7
EIGENDOM EN MOLENAARS	8
4.2	8
4.3 BETROKKEN PARTIJEN	9
5. WENSEN EN AANDACHTSPUNTEN VANUIT DE BETROKKEN PARTIJEN	10
6. DOELSTELLING	10
7. KORTE EN LANGE TERMIJN	10
8. DE HUIDIGE SITUATIE	11
8.1 HOOGTELIKKING	11
8.2 LANDSCHAPPELIJK BEELD	11
8.3 DE WINDVANG	11
8.4 BEPLANTING	12
8.5 DE ZICHTLIJNEN	12
8.6 ECOLOGIE	15
<i>Flora</i> :.....	15
<i>Fauna</i>	15
9. KNELPUNTEN EN OPLOSSINGEN	15
9.1 MEELBES	15
9.2 KNIPHAAG ROND DE MOLEN	15
9.3 FRUITBOOM OP ERF MOLEN	16
9.4 WILGEN LANGS DE SLOOT	16
9.5 VELDESDOORN LANGS DE SLOOT	16
9.6 VLEUGELNOTEN	17
9.7 PLATANEN	17
9.8 PINUS (DEN)	18
9.9 ESDOORNS IN PARK	18
9.10 PLANTVAK 1	18
9.11 PLANTVAK 2	19
9.12 MONUMENTALE IEP	20
9.13 BOMENRIJ MET ABELEN	20
9.14 PLANTVAK 3	21

9.15	PLANTVAK 4	22
9.16	PLANTVAK 5	23
9.17	POPULIEREN NABIJ FLATS DE BRINK	23
9.18	LEILINDEN.....	23
9.19	LINDEN LANGS DE SCHWERINKADE	24
9.20	BEPLANTING IN BINNENTUIN SWERINKADE.....	24
9.21	BEPLANTING LANGS SLOOT KAPELAAN MEEREBOERWEG.....	25
9.22	BEPLANTING PARKJE TEN ZUIDEN VAN BEGRAAFPLAATS.....	25
10.	EINDBEELD	26
11.	KOSTEN EN UITVOERING	28
12.	HOE NU VERDER?.....	29
13.	BIJLAGE 1	31
	ARTIKEL 16: MOLENBIOTOOP PROVINCIE ZUID-HOLLAND.....	31
14.	BIJLAGE 2 BESTEMMINGSPLAN KRAAYENSTEIN GEMEENTE DEN HAAG	33
	ARTIKEL 3.4.2: MOLENBIOTOOP.....	33
	ARTIKEL 21: MOLENBIOTOOP.....	33
	ARTIKEL 21 MOLENBIOTOOP (DUBBELBESTEMMING).....	33
	VOORSCHRIFTEN BESTEMMINGSPLAN KRAAYENSTEIN 2008.....	33
15.	LIJST ME BOOMSOORTEN.....	35
	<i>(Sier)bomen (*inheems).....</i>	<i>35</i>
	<i>(Sier)heesters</i>	<i>36</i>
	<i>(Sier)coniferen.....</i>	<i>37</i>
16.	NAMEN BEPLANTINGSKAART	38
17.	VERKLARENDE WOORDENLIJST	39
18.	DE OPSTELLERS VAN DIT BEHEERPLAN	41
19.	LITERATUUR/ BRONNEN.....	42

Inleiding

Molens zijn het beeldmerk van ons land en daardoor wereldberoemd geworden. Het zijn cultuurhistorische en landschappelijk markante objecten. Van oudsher werden molens opgericht vanuit een economisch belang; voor het vervaardigen van producten of het bemalen van de polders. In veel gevallen is dat economisch belang van de molens verloren gegaan. Maar in veel gevallen vervult de molen nog steeds een belangrijke rol. Soms vanuit een (semi)economisch belang, soms als icoon in het landschap, soms als onderkomen voor een museum of oudheidkamer. Heel belangrijk is dat de molens ons iets vertellen over de geschiedenis.

Voor het behoud van de molen is het belangrijk dat deze blijft draaien. Het mechanisme van de molen moet in beweging blijven om te voorkomen dat er slijtage plaats vindt en de molen in verval raakt. Om deze reden zijn tientallen molenaars elke week bezig met het laten draaien en met het onderhoud en beheer in en rond "hun" molen.

Rond de molen is vooral het landschap van grote invloed op het goed functioneren van de molen. Het is landschappelijk, historisch en recreatief van belang dat de molens zichtbaar blijven. Maar ook vrije windvang is van essentieel belang voor de molenaar. Zonder goede en contante windvang kan de molen niet goed draaien. De wind die gehinderd wordt door gebouwen of beplanting kan turbulentie geven die ertoe kan bijdragen dat er schade aan de molen ontstaat. Om voldoende windvang en zicht op de molen te waarborgen is de molenbiotoop ingesteld, vastgelegd in provinciaal beleid en gemeentelijke bestemmingsplannen. De molenbiotoop is een zone van 400 meter rond de kern van de molen. Om het zicht op de molen en het garanderen van goede windvang te waarborgen, is het van essentieel belang om de molenbiotoop te respecteren, te handhaven en het te beheren.

Voor de laatste 50 jaar is door de uitbreiding van steden en recreatie de molenbiotoop voor veel molens verslechterd. Uit een onderzoek uit 2010 is gebleken dat van de 228 molens in Zuid-Holland 48 biotopen als matig en 29 biotopen als slecht waren omschreven. Ook de molenbiotoop van de Korenaer is in slechte staat.

Vanuit het Erfgoedhuis is in 2017 aan Bureau Schildwacht opdracht gegeven om voor een vijftal molens in Zuid-Holland een beheerplan te maken voor de molenbiotoop. Hierbij is de keus gevallen om o.a. een beheerplan te maken voor de molenbiotoop voor de Korenaer in Loosduinen. Bureau Schildwacht heeft het project samen met Bureau Roetemeijer uitgevoerd. Dit beheerplan is in nauwe samenwerking met molenaars, eigenaren van de molen, omwonenden en buurtverenigingen opgesteld. Wij zijn hen erg dankbaar voor hun inzet.

Werkwijze

Om te komen tot een beheerplan voor de molenbiotoop is er gestart met een eerste verkenning door Bureau Schildwacht en Bureau Roetemeijer. Hierbij is de molenbiotoop vanuit verschillende richtingen gefotografeerd. Vervolgens is er samen met het Erfgoedhuis en de molenaars van de Korenaer een uitnodiging gestuurd naar diverse lokale organisaties en buurtbewoners voor de startbijeenkomst op 13 maart 2017.

Deze doelgroep is gevraagd om tijdens een startersbijeenkomst op 13 maart 2017 mee te denken over de molenbiotoop. Door middel van een korte PowerPointpresentatie werd het project toegelicht en werden de foto's uit de voorverkenning getoond om alle aanwezige kennis te laten maken met de situatie binnen de molenbiotoop. Vervolgens is aan de deelnemers gevraagd hun visie op de (on)mogelijkheden uiteen te zetten op grote kaarten en deze groepsgewijs toe te lichten. Na de startavond heeft er op 19 april 2017 een inventarisatie plaats gevonden van de groenelementen binnen de molenbiotoop. Aan de hand van de inbreng van de startersavond en de inventarisatie is een conceptbeheerplan opgesteld. Dit conceptbeheerplan is op 11 juli 2017 tijdens en terugkomdag met de diverse lokale

organisaties en buurtbewoners besproken. Naar aanleiding van deze terugkomdag zijn de opmerkingen verwerkt in het eindbeheerplan. Het eindbeheerplan is uiteindelijk in februari 2018 opgeleverd.

1. Regelgeving

1.1 Provinciale verordening

De provincie Zuid-Holland heeft de Verordening Ruimte vastgesteld. Daarin is onder andere via artikel 16, de molenbiotoop beschreven. De toelichting op artikel 16 luidt als volgt:

In de provincie Zuid-Holland is een groot aantal cultuurhistorische en archeologische waarden aanwezig. Deze zijn beschreven in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS). Het behoud van de cultuurhistorische hoofdstructuur is van provinciaal belang. Beschermen of versterken van de molenbiotoop is een deelbelang.

In deze verordening is voor de omgeving van traditionele molens regelgeving opgenomen. Het gaat in dit kader om het garanderen van de vrije windvang en het zicht op de molen. Dit betekent dat beperkingen moeten worden gesteld aan de hoogte van bebouwing en beplanting. Onderscheid is gemaakt tussen molens met een normale molenbiotoop en molens met een bijzondere molenbiotoop. De molenbiotoop heeft een omvang van 400 meter, gerekend vanuit het middelpunt van de molen.

In de verordening is bepaald waaraan bestemmingsplannen moeten voldaan voor wat betreft de maximale hoogte van nieuwe bebouwing en beplanting. Voor het bepalen van de maximale bouwhoogte is onderscheid gemaakt in molens die binnen de bebouwingscontour van het stedelijk gebied zijn gelegen en molens die daarbuiten zijn gelegen.

De categorie 'molens met een bijzondere molenbiotoop' omvat enkele incomplete molens, opnieuw opgebouwde molens en verplaatste molens. Met nadruk merken wij op dat ook deze molens vallen onder het provinciaal belang. De vormgeving van de molenbiotoop wordt onder voorwaarden echter overgelaten aan de gemeente, omdat het niet mogelijk is voor deze molens een eenduidige regeling op te stellen. Per molen is maatwerk mogelijk, waarbij zowel rekening wordt gehouden met het belang van de molen (vrije windvang en zicht op de molen) als met de belangen van bestaande functies en bebouwing. Het is aan de gemeente om te bepalen wat de maximale hoogte is van nieuwe bebouwing en beplanting. De in artikel 16 lid 1 opgenomen regeling voor de 'normale' molenbiotoop beschouwen wij als uitgangspunt voor de bijzondere molenbiotoop. Indien de gemeente in het bestemmingsplan onvoldoende rekening houdt met het belang van de molen, zal de provincie gebruik maken van het instrumentarium van de Wet ruimtelijke ordening om het provinciaal belang alsnog te garanderen.

1.2 Gemeentelijk bestemmingsplan

Molen de Korenaer staat binnen het bestemmingsplan Kraayenstein uit 2008 van de gemeente Den Haag.

Binnen het bestemmingsplan wordt de molen De Korenaer regelmatig genoemd, samen met het naastgelegen streekmuseum De Korenschuur (2.3.4 *cultuur*).

Binnen het bestemmingsplan is aangegeven dat de molen De Korenaer valt onder een Rijksmonument (*artikel 3.4.1 Rijksmonumenten*). Ook is de bescherming van de molenbiotoop opgenomen. (*Artikel 3.4.2 Molenbiotoop*).

Niet onbelangrijk binnen het bestemmingsplan is de verwijzing naar de nota Groen kleurt de stad, beleidsplan voor het Haagse groen 2005-2015. Hierin zijn een aantal ambities

opgenomen die van belang zijn in het kader de inrichting en het beheer van het groen binnen de molenbiotoop, namelijk:

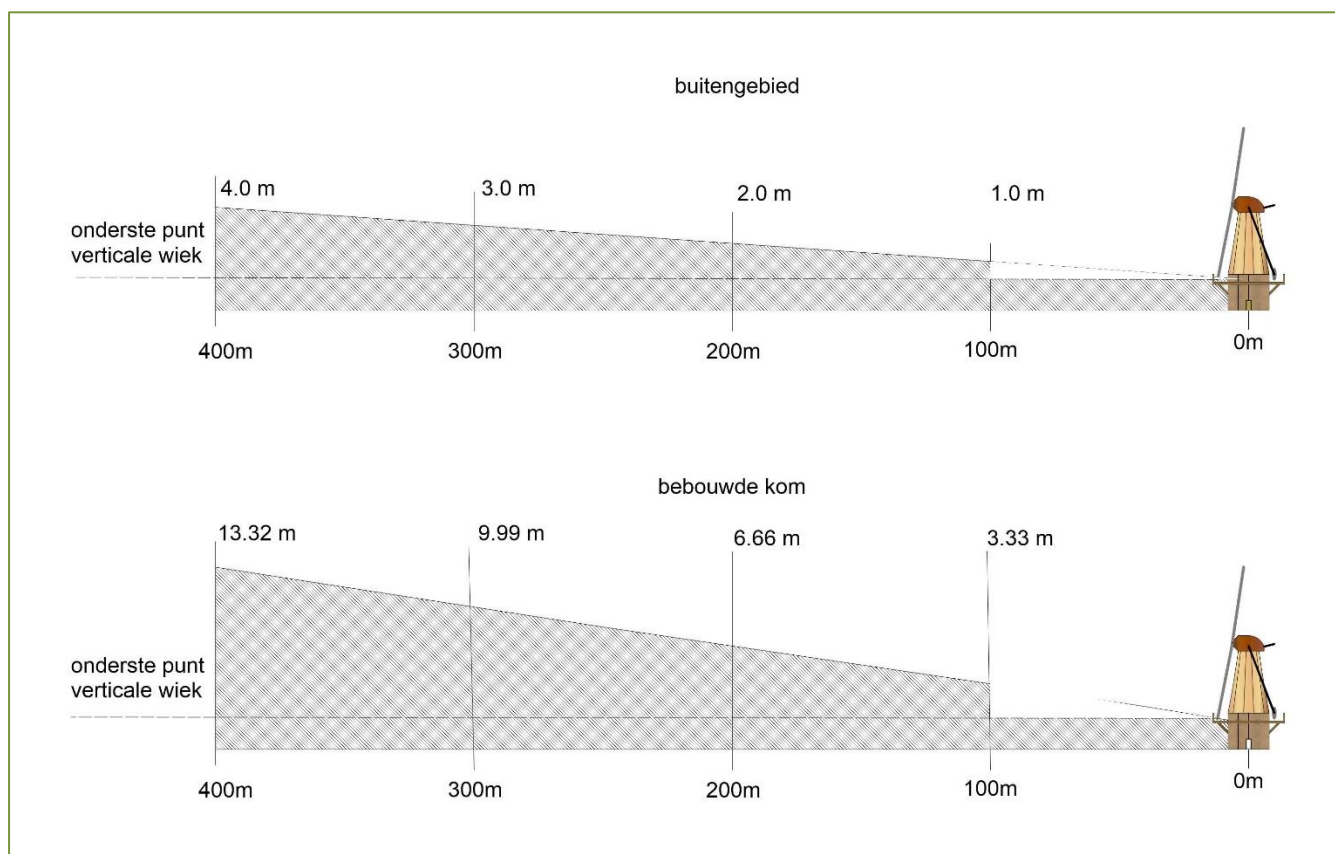
- Ruimte voor groen in en om de stad
- Aandacht voor toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen,
- Duurzaamheid in inrichting, beheer en onderhoud van het groen,
- Samen groen beheren.

Op grond van de aanwezige waarden zijn grote delen van het groen in Den Haag van bijzonder belang voor de kwaliteit en de identiteit en de belevingswaarde van de stad alsmede voor de kwaliteit en de verspreidingsmogelijkheden van planten en dieren. Deze vormen samen de Gemeentelijke groene Hoofdstructuur. Inzet in deze is de stedelijke groenstructuur duurzaam in stand te houden en waar mogelijk te versterken.

Tevens wordt er in het bestemmingsplan via artikel 3.10.5 verwezen naar de Bomenverordening Den Haag 2005. Hierin staat dat voor het kappen van bomen een kapvergunning of een ontheffing nodig is. De belangen worden zorgvuldig afgewogen voordat de kapvergunning of ontheffing wordt verleend of geweigerd.

2. Wat is een molenbiotoop?

Om voldoende wind op de wieken te kunnen vangen, moet de omgeving van de molen (de molenbiotoop) vrij zijn van obstakels. Voor een gezond biotoop is niet alleen de windvang van belang, maar ook de zichtbaarheid van de molen speelt een rol.

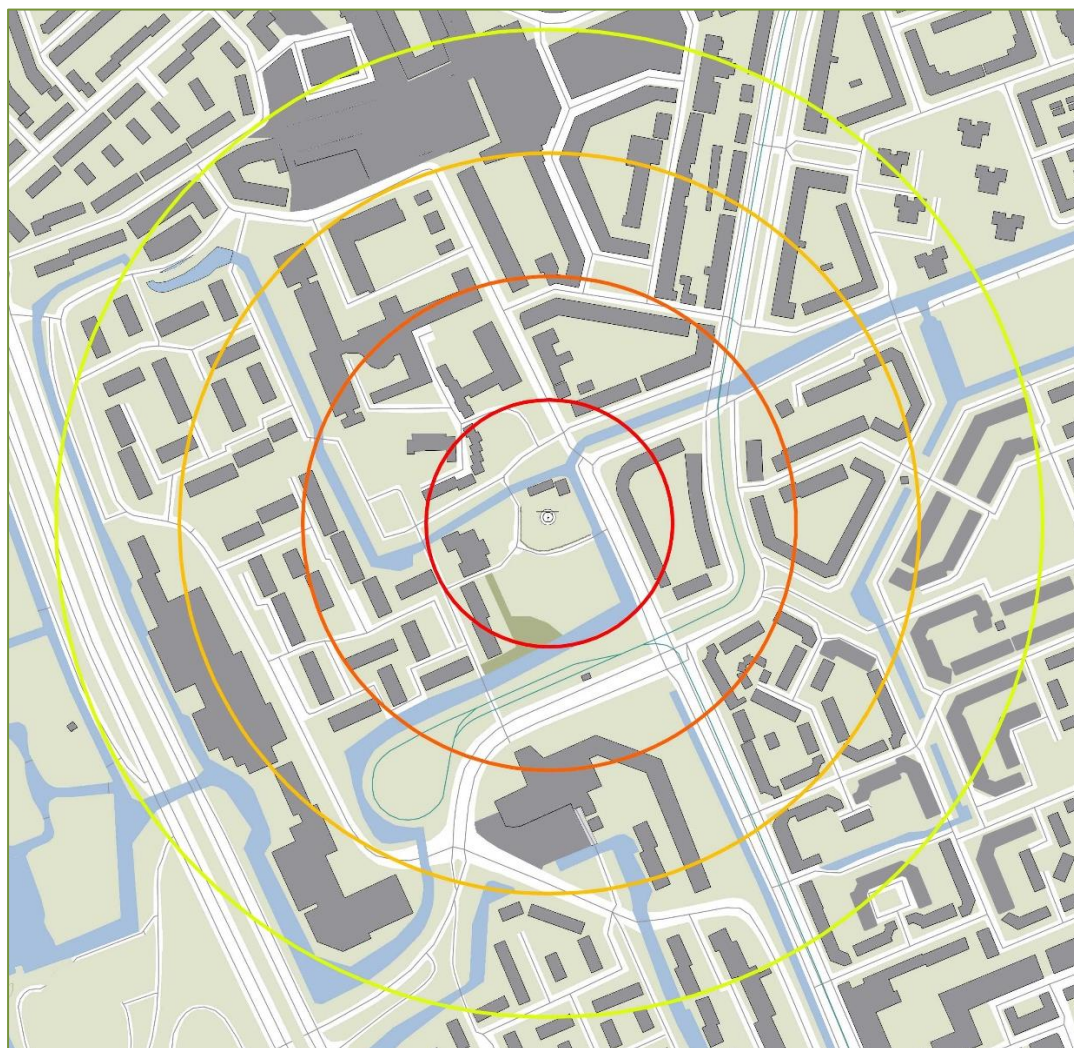
Afbeelding 1: molenbeschermingszone in het buitengebied (boven) en in het stedelijk gebied (onder)

Ooit zijn molens gebouwd in een ideale omgeving, nu komen er in de molenbiotoop steeds meer obstakels. Hoge gebouwen en bomen in de omgeving van de molen hebben een nadelig effect op de windtoevoer. Bomen geven meestal meer problemen dan hoge gebouwen. Bomen houden de wind soms even vast, om die vervolgens weer los te laten. Het gevolg is dat de wind

sterk in kracht kan wisselen. Deze wisselvallige wind is zeer nadelig, omdat de molen gelijkmatige wind nodig heeft om goed te kunnen draaien. Ook is het mogelijk dat door de wisselvallige windvlagen, de wieken en daarmee ook het mechanisme van de molen extra slijtage ondervinden.

Om voldoende wind op de wieken te kunnen vangen, moet de omgeving van de molen (de molenbiotoop) vrij zijn van obstakels. Dit molenbiotoop wordt beschermd met het zogenoemde *windrecht*. Dit windrecht bestond al in de 15^e eeuw. Het windrecht verzekerde de molenaar dat zijn molen van vrije windvang omdat bebouwing en beplanting binnen de molenbiotoop zonder zijn toestemming niet was toegestaan.

De molenbiotoop is een cirkel van 400 meter getrokken rond het midden van de molen (zie afbeelding 2). In de eerste 100 meter rond de molen mag er geen beplanting of bebouwing staan die hoger komt dan de onderkant van de verticaal staande wiek. Tussen de 100 en de 400 meter loopt de belemmerende hoogte geleidelijk op. (zie afbeelding 1)

Afbeelding 2: de 100m-zones staan in vier cirkels ingetekend vanuit het hart van de molen.

Voor een gezonde molenbiotoop is niet alleen de windvang van belang, ook de zichtbaarheid van de molen speelt een rol. Een werkende molen die goed in het zicht ligt maakt het totale plaatje van het landschap veel mooier.

Veel gemeenten hebben het zogenoemde windrecht en het daarbij behorende molenbiotoop ook opgenomen in hun bestemmingsplan. Ondanks de regelgeving hebben veel molens geen ideaal molenbiotoop. Dit kan zijn veroorzaakt doordat een molen geen economisch belang meer heeft en dat daarmee de gemeente, eigenaren van de molens en burens van de molens

minder streng op de handhaving hebben gelet. Regelgeving om de molenbiotoop gezond te houden is er in Zuid-Holland nog altijd (zie hoofdstuk 1).

3. Het molenerf

In vroegere tijden werd er op de molen niet alleen gewerkt, maar ook gewoond. Soms woonden de molenaar en zijn gezin in de molen, soms stond er direct naast de molen een kleine molenaarswoning. De molenaar en zijn gezin zorgden ervoor dat het erf functioneel werd ingericht. Vaak was een molenerf omringd door water of een lage haag. Op het molenerf was meestal een moestuin aanwezig en soms een kleine bloementuin. De molenaar onderhield op zijn molenerf ook vaak enkele bessenstruiken en fruitbomen. Er stond op het erf meestal functioneel geriefhout in de vorm van hakhout van elzen of essen of knotwilgen. Het geriefhout werd gebruikt als kachelhout, werd verkocht aan de omgeving voor koestaak of palen voor een omheining. Twijgen vanuit de knotwilgen werden gebruikt als bonenstaak, men vlocht er broedkorven of fuiken van of maakte een omheining. In natte gebieden werd soms ook op lage perceeltjes of in slootkanten riet geoogst als dakbedekking of voor het maken van rietschermen.

Het molenerf kan in dat kader goed bijdragen tot de molenbiotoop.

Foto 1: een Meelbes staat te dicht bij de molen en steekt ruim boven de stelling uit. Hierdoor wordt de windvang aanzienlijk gehinderd.

4. Molen de Korenaer

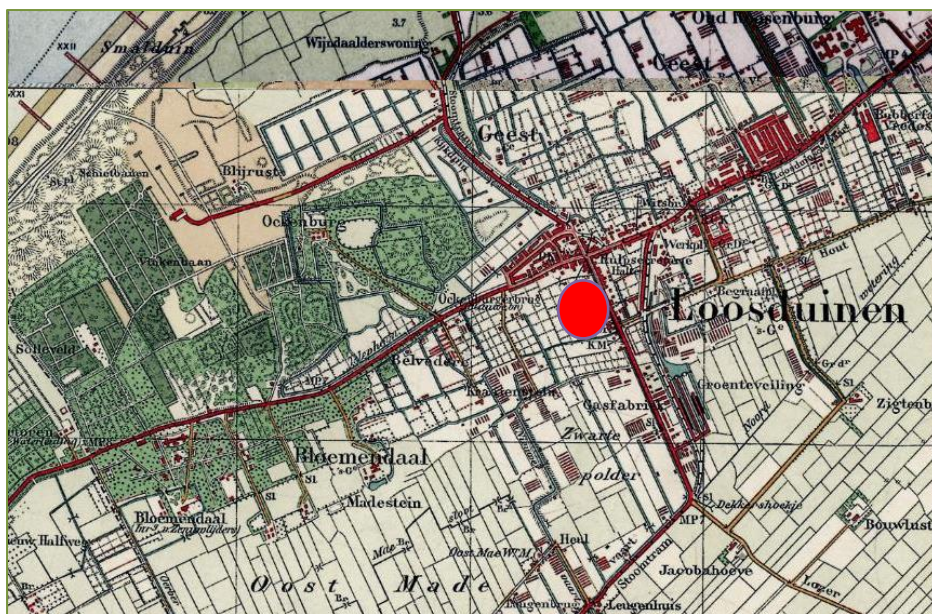
4.1 Geschiedenis

De voorloper van de Korenaer werd in opdracht van Prins Maurits in 1595 gebouwd. In een grote storm werd de molen in 1720 totaal verwoest. Vervolgens is in 1721 op dezelfde plaats de huidige molen opgebouwd. Voorheen lag de molen volledig in het buitengebied, maar door de verstedelijking is de molen volledig in de bebouwde kom van Loosduinen komen te staan.

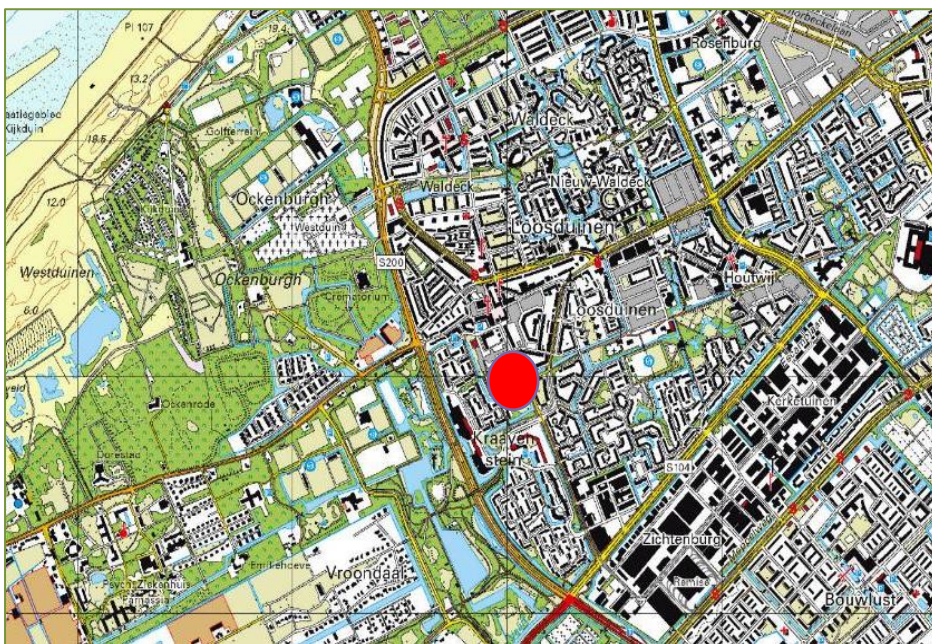
4.2 Eigendom en molenaars

Kaart 1: Loosduinen rond 1900

Kaart 2: Loosduinen rond 1925

Kaart 3: Loosduinen rond 2016

De Korenaer is gelegen aan de Margaretha van Hennebergweg 2a in Loosduinen en is eigendom van gemeente Den Haag. Op de Korenaer zijn in 2017 de vrijwillige molenaars Jan Hirs en Rien Koolstra actief.

4.3 Betrokken partijen

Bij het opstellen van het beheerplan wilden Bureau Schildwacht en Bureau Roetemeijer zo veel mogelijk partijen betrekken die aan de voorkant van het proces de mogelijkheden en onmogelijkheden ten aanzien van de molenbiotoop benoemen. Op deze werkwijze wordt het beheerplan niet vanuit een bepaalde instantie opgelegd, maar juist met elkaar opgesteld. De volgende partijen zijn bij het opstellen van het beheerplan betrokken geweest;

- M. van de Hoek namens de bewonersvereniging BOK ;
- H. Klok, buurman van de molen;
- J. Hirs, molenaar;
- R. Koolstra, molenaar;
- F. Hoogerhoud, vogelbescherming Den Haag;
- F. Steenkist, groenbeheer gemeente Loosduinen;
- C. Hoekstra, stichting Oud-Loosduinen/ historisch museum;
- T. Zee, bewonersoverleg Kraayenstein;
- B. Bakker, Commissie Loosduinen en groenbeheer Loosduinen.
- K. van Leeuwen, Stichting Oud-Loosduinen

Op 13 maart heeft er een startbijeenkomst plaats gevonden in het wijkcentrum van Loosduinen, waar de betrokken partijen bij aanwezig waren. Op 11 juli is dezelfde doelgroep weer uitgenodigd voor het bespreken van het concept beheerplan. De opmerkingen en adviezen zijn vervolgens verwerkt in de eindrapportage.

Afbeelding 3: De Korenaer op een Ansichtkaart uit de collectie van het Westlandmuseum.

5. Wensen en aandachtspunten vanuit de betrokken partijen

Op 13 maart 2017 is er tijdens de startavond in twee groepen gewerkt om de wensen, mogelijkheden en onmogelijkheden te presenteren en te bespreken. Vanuit de startavond kwamen de volgende wensen naar voren:

- Betere windvang noord-noordwest en zuidoost.
- Beter zicht op de molen vanaf de Willem III straat en de kruising Kraayensteinlaan x Margeretha van Hennebergweg en vanaf het Brinkpad.
- Grote beeldbepalende boom (iep) verplaatsen naar andere locatie.
- Snelgroeiende hoge wilgen, populieren en abelen verwijderen en vervangen door knotbomen.
- Trachten de ecologische waarde binnen de molenbiotoop te waarborgen of te verbeteren.
- Beeldbepalende Vleugelnoten handhaven en indien deze dood gaan vervangen door laagblijvende soorten.
- Lindes langs de Schweringkade verplaatsen naar Wim Gerreselaan en vervangen door bloeiden heesters.
- Verwijderen van conifeerachtigen langs het Brinkpad.
- Onderzoek naar boom (meelbes) aan de voet van de molen.
- Uitzoeken of jonge laanbeplanting (ginkgo's) aan de Willen III straat in de toekomst problemen kunnen opleveren en of deze dan misschien nog verplant kunnen worden.
- Goede soortkeuzes maken over eventuele herplant van bomen indien deze moeten worden verwijderd door ouderdom of ziekte.

6. Doelstelling

De doelstelling van het beheerplan is om een concreet plan te maken voor het groen binnen de molenbiotoop van de Korenaer. Met het beheerplan kunnen de eigenaren van het omliggende groen dit zodanig omvormen of beheren zodat de molen betere windvang krijgt en dat de molen ook markanter in het zicht komt te staan. Het beheerplan voorziet in maatregelen op korte termijn, maar ook in lange termijn. Tevens zal bij het vervangen van te hoge bomen, (vooral) de gemeente een grote rol op zich moeten nemen om zowel te toetsen op boomsoorten die wel of niet kunnen worden herplant/ aangeplant binnen de molenbiotoop van de Korenaer.

Ook zal in het beheerplan worden omschreven welke onderhoudswerkzaamheden aan het groen, door vrijwilligers kunnen worden uitgevoerd zodat de eigenaar en de vrijwilligers van de molen daarin hun verantwoordelijkheid kunnen nemen.

Tot slot zijn er aanwijzingen gegeven die de ecologische waarde binnen de molenbiotoop kunnen verbeteren.

7. Korte en lange termijn

De Korenaer is in de loop der jaren in de bebouwde kom komen te staan. Gelukkig is de omgeving (de 100 meter zone rond de molen) nog relatief groen, door onder andere het stadspark. Het stadspark heeft een belangrijke maatschappelijke rol en is ook ecologische waardevol. Volledige kaalkap is ongewenst.

Op korte en middellange termijn zijn er maatregelen te nemen die binnen 1 tot 10 jaar uitgevoerd zouden moeten worden. Hierbij kan men denken aan het verwijderen van een enkele boom, snoeien van bestaande beplanting, omvormen van opgaand hout naar hakhout of het verwijderen van snelgroeiend hout vervangen door lagere beplanting.

Bepaalde wensen over de beplanting zijn echter zo ingrijpend en/of kostbaar, dat men deze moet doorschuiven naar de lange termijn. Dit kan betekenen dat er voor een 'lange-termijn afsterf beleid' wordt gekozen en er geen levensverlengde maatregelen worden genomen. De boom is zeer beeldbepalend en te waardevol en wordt gehandhaafd, maar gaat de boom dood

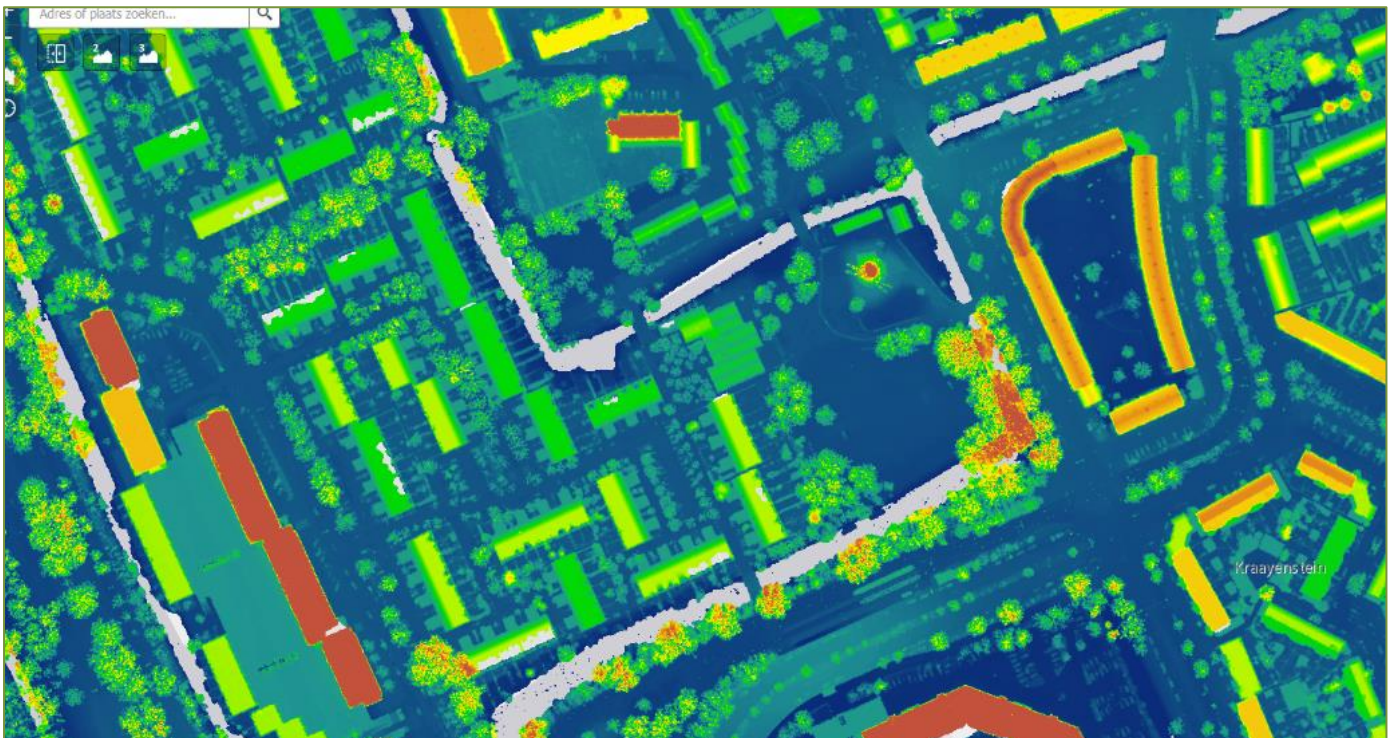
of wordt hij ziek, dan wordt hij verwijderd en wordt er een weloverwogen keuze gemaakt wat er met de opengevallen plaats gebeurt.

8. De huidige situatie

8.1 Hoogteligging

De hoogte van het maaiveld van het omliggende park is 0,9 m NAP. De Korenaer staat op een terp met een hoogte van 2.3 NAP. Dit betekent dat de voet van de molen al 1.40 boven het omliggende maaiveld staat. De onderzijde van de verticale wiek loopt net boven de stelling. De stelling heeft een hoogte van 4 meter boven het maaiveld van de terp.

Dit betekent dat de obstakelhoogte op de 100 meterbegrenzing van de molenbiotoop officieel is vastgesteld op 7.70 NAP

Afbeelding 4: overzicht van de algemene Hoogtebestand Nederland. Rood omcirkeld de molen. Hoe roder de kleur, hoe hoger de obstakels.

8.2 Landschappelijk beeld

De Korenaer staat aan de rand van een stadsparkje van 1,1 ha groot (exclusief het omliggende water). Het stadspark is voor de omwonende van grote betekenis. Er is een kinderspeelplaats en de bomen zijn een groene oase in een verstedelijkt gebied.

Het park heeft een redelijke openheid van grasvelden met een aantal verharde paden. Grotere bosschages staan aan de noord en oostzijde van het park. Beeldbepalend zijn de monumentale iep en de abelen en populieren aan de noordzijde van de molen.

8.3 De windvang

Vooraf in de winter is de noordoostelijke wind van belang voor de molen. Ook in de zomermaanden kan de wind uit het noordoosten komen, maar meestal komt de wind dan vanuit het zuiden en zuidwesten.

Deze twee windrichtingen worden deels gehinderd door bebouwing, maar er zijn enkele windassen die tussen de bebouwing aanwezig zijn. Helaas zijn in een aantal gevallen deze windassen belemmerd door (te) hoge bomen.

8.4 Beplanting

De beplanting binnen de molenbiotoop is in een aantal groepen samen te vatten:

- Hoge snelgroeïende zachte houtsoorten zonder onderbegroeiing van heesters.
- Hoge snelgroeïende soorten met onderbegroeiing van heesters.
- Hoge snelgroeïende soorten en duurzame soorten met onderbegroeiing van heesters.
- Duurzame soorten met onderbegroeiing van heesters.
- Laanbeplanting/ straatbeplanting van duurzame soorten.
- Solitaire bomen.

8.5 De zichtlijnen

De zichtlijnen op de Korenaer zijn maar zeer beperkt. Dat is onder andere veroorzaakt door de bebouwing rond de molen. Maar ook wordt het zicht op de molen op de meeste plaatsen volledig belemmerd door opgaande bomen. Om de molen beter zichtbaar te maken, zijn er een aantal zichtlijnen ingetekend.

Afbeelding 5: de drie belangrijkste zichtlijnen die ook daadwerkelijk op relatief kort termijn zijn aan te brengen of te verbeteren.

Vanuit het zuiden vanaf de Margetha van Hennebergweg wordt de molen volledig aan het zicht onttrokken door hoge populieren en abelen en de daaronder staande struiken. Dit is een van de meest belangrijke zichtlijnen van de molen. Door een herinrichting te maken van de huidige beplanting, o.a. door het verwijderen van de abelen en de struiklaag langs de trambaan, en vervolgens in te planten met lage planten en rijen knotwilgen, kan men de zichtlijn aanbrengen en geeft men tevens een beter passende beplanting aan de molenbiotoop vanuit cultuurhistorisch en ecologisch oogpunt.

Afbeelding 6: de zichtlijn vanuit het zuiden wordt volledig belemmerd door de beplanting (bovenste afbeelding). Zo zou de zichtlijn eruit kunnen zien (onderste afbeelding). Meer zicht op de molen, betere windvang en een kwaliteitsslag qua belevingswaarde en ecologische waarde van het park

Ook vanuit het noorden en oosten (Schwerinkade) wordt het zicht op de molen aanzienlijk belemmerd. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een aantal doorgeschoten wilgen.

Afbeelding 7: vanuit het westen wordt het zicht op de molen het meest ontnomen door de esdoorns naast de molen. Door deze te verwijderen en bloemperken of heestervakken aan te brengen wordt de belevingswaarde groter. Ook maak men het park optisch groter.

Vanuit het noordwesten wordt het zicht op de molen vooral ontnomen door een aantal esdoorns die ten westen van de molen staan. Door deze bomen te vervangen door enkele borders met lage struiken of vaste planten, kan men het zicht op de molen aanzienlijk verbeteren en tevens het park een bloemrijkere uitstraling geven. Ook wordt het park optisch groter.

8.6 Ecologie

Flora:

De ecologische floristische waarde binnen de molenbiotoop bestaat vooral uit de houtachtige soorten. De grasbiotopen worden als gazon beheerd en onderhouden. In de gazons zijn beperkte ecologische waarden te vinden.

De ecologische waarde kan vooral verbeterd worden in de overgang tussen gazon en houtsingels door hier een ander maaibeheer toe te passen. Ook bij een ander beheer van de houtachtige borders kan men een betere kwaliteit en grotere afwisseling van kruiden realiseren.

Fauna

Over de fauna rond de molen De Korenaer is weinig informatie ontvangen. In het omliggende park broeden diverse vogels en komen kleine zoogdieren zoals Egel en muizen voor. Vleermuizen maken gebruik van het park om te foerageren en zich te verplaatsen van slaaplocatie naar foerageergebied.

9. Knelpunten en oplossingen

Er zijn een aantal knelpunten benoemd. In het onderstaande overzicht wordt per element aangegeven over welk element het gaat, of het element in de huidige vorm/ beheer wel of geen knelpunt heeft ten aanzien van de molenbiotoop, hoe dit knelpunt eventueel op te lossen, in welk termijn en hoe en door wie te beheren. Alle onderstaande beplantingen zijn eigendom van de gemeente, mits anders vermeld.

9.1 Meelbes

Omschrijving: Aan de noordoostzijde staat op zeer korte afstand van de molen een meelbes.

Probleem: Deze middelhoge boom heeft een hoogte van ongeveer 7 meter en staat op minder dan 10 meter van de molen. Hierdoor wordt de molen aanzienlijk gehinderd door turbulente wind.

Oplossing: De boom is slecht te snoeien en tevens zou het probleem van de windhinder te regelmatig optreden door de snelle hergroei van de takken. Om deze reden wordt geadviseerd de boom volledig weg te zagen.

Beheer: niet van toepassing na verwijderen.

Uitvoering: november 2017- maart 2018.

Vrijwilligers: ja

9.2 Kniphaag rond de molen

Omschrijving: rond de molen staan kniphagen van liguster en veldesdoorn.

Probleem: de hagen geven geen probleem.

Oplossing: niet van toepassing.

Beheer: jaarlijks 2-3 keer snoeien van de haag. Snoeimateriaal afvoeren. 1^e snoeibeurt na de langste dag (21 juni).

Vrijwilligers: ja

9.3 Fruitboom op erf molen

Omschrijving: op het erf staat aan de zuidzijde een halfstam fruitboom met veel dood hout en onvoldoende vorm.

Probleem: boom ziet er verwaarloosd uit en is aan het einde van zijn levensduur.

Oplossing: verwijderen en nieuwe halfstamfruitbomen aanplanten. Verwijderen en aanplant in periode november- maart 2017 – 2018. Houd rekening met bestuiving van de boomsoorten. Geadviseerd wordt om appels en/of peren te planten.

Beheer: na herplant van de nieuwe bomen uitbuigen van gesteltakken in een hoek van 60 graden. Eventueel na aanplant terugsnoeien van enkele te zware of ongewenste gesteltakken. 1^e drie jaar voorkomen dat de bomen vrucht geven om goede wortelzetting te bewerkstelligen. Elke winter (nov-maart) vormsnoei plaats laten vinden. 1x in de drie jaar bemesten met ruige stalmest.

Vrijwilligers: ja

9.4 Wilgen langs de sloot

Omschrijving: aan de noordzijde van het museum ligt een sloot waarlangs enkele knotwilgen staan. Op de hoek nabij de openbare weg staan enkele schietwilgen van 9-10 meter hoog.

Probleem: de schietwilgen ontnemen het zicht op de molen als men vanaf de Schwerinkade en de Willem III straat naar de molen kijkt.

Oplossing: verwijderen van de schietwilgen en bestaande knotwilgenrij aanvullen zodat deze een aaneengesloten rij vormt tot aan het wijkcentrum.

Beheer: na herplant van de nieuwe knotwilgen elk jaar de stam vrijhouden van uitlopers. De knotbomen elke vier jaar knotten. Hierbij worden alle takken afgezaagd en afgevoerd (kan verwerkt worden in een takkenril). Van de afgezaagde tak blijft een stompje op de oude knot staan ter dikte van de afgezaagde tak.

Vrijwilligers:

verwijderen van schietwilgen: nee.

Planten aanplanten en beheer knotbomen: ja

9.5 Veldesdoorn langs de sloot

Omschrijving: aan de noordzijde van het museum ligt een sloot waarlangs een Veldesdoorn staat.

Probleem: de veldesdoorn heeft een hoogte van 6 meter maar ontnemt het zicht op de molen als men op De Brinkpad loopt. Tevens zou de veldesdoorn de mogelijkheid ontnemen om de rij knotbomen door te trekken.

Oplossing: verwijderen van de veldesdoorn en ter compensatie de knotwilgenrij (8.5) doortrekken zodat deze een aaneengesloten rij vormt tot aan het wijkcentrum.

Beheer: Na herplant van de nieuwe knotwilgen elk jaar de stam vrij houden van uitlopers. De knotbomen elke vier jaar knotten. Hierbij worden alle takken afgezaagd en afgevoerd (kan verwerkt worden in een takkenril). Van de afgezaagde tak blijft een stompje op de oude knot staan ter dikte van de afgezaagde tak.

Vrijwilligers: ja

9.6 Vleugelnoten

Omschrijving: aan de noordzijde De Brinkpad staan twee oude vleugelnoten en twee jonge Vleugelnoten. De oude Vleugelnoten hebben een hoogte van ongeveer 15 meter.

Probleem: de oude vleugelnoten hinderen de windvang. Echter zij zijn beeldbepalend en daardoor erg waardevol. Er zijn recentelijk twee jonge vleugelnoten aangeplant achter de oude bomen. T.z.t. zullen deze jonge bomen hetzelfde probleem geven als de oude bomen.

Oplossing: Jonge bomen uitgraven en elders in de stad herplanten.

Oude bomen handhaven totdat ze ziek zijn geworden, gevaarlijk worden voor de omgeving of doodgaan. Als de oude bomen ooit worden verwijderd, dan bij herplant boomsoorten kiezen die aanzienlijk lager blijven.

Beheer: n.v.t.

Vrijwilligers: nee.

9.7 Platanen

Omschrijving: aan de noordzijde van de vleugelnoten staan voor het verzorgingshuis drie platanen. De platanen zijn in het verleden gekandelaberd. De hoogte bedraagt ongeveer 10-12 meter.

Foto 2: de gekandelaberde Platanen. De bovenste dikke takken zouden 3 tot 4 meter moeten worden terug genomen.

Probleem: de bomen worden te hoog, steken boven de bebouwing uit en hinderen zodoende de windvang vanuit het noordnoordwesten.

Oplossing: opnieuw kandelaberen waarbij de dikkere takken nog korter worden teruggezet dan de voorgaande keer. Hierdoor is het risico dat de bomen weer te hoog worden aanzienlijk kleiner en kan de snoeicyclus langer duren.

Beheer: met regelmaat kandelaberen. Als de takken meer dan 1 meter boven het dak uitkomen.

Vrijwilligers: nee.

9.8 Pinus (den)

Omschrijving: aan de noordzijde van het fietspad staat een Pinus (den). De Pinus staat in een particuliere tuin. De Pinus heeft een hoogte van 8 meter

Probleem: de Pinus wordt te hoog. Hierdoor ontnemt hij een deel van de windvang vanuit het noordwesten. Tevens ontnemt hij een deel van het zicht vanaf de molen richting de kerk en visa versa.

Oplossing: In overleg met de eigenaar de Pinus verwijderen. Eventueel een nieuwe conifeer of bladverliezende inheemse boomsoort aanplanten die niet hoger wordt dan 7 meter.

Beheer: n.v.t.

Vrijwilligers: ja.

9.9 Esdoorns in park

Omschrijving: aan de westzijde van de molen staan diverse esdoorns langs het pad richting het wijkcentrum. De esdoorns hebben een hoogte van rond de 10 meter.

Probleem: de esdoorns ontnemen de molen een goede windvang met een westelijke windrichting. Tevens wordt een deel van de molen aan het zicht ontnomen voor de fietsers op het fietspad aan de overzijde van de sloot.

Oplossing: verwijderen van de esdoorns en vervangen door enkele heestervakken met bloeiende soorten. De heesters mogen niet hoger worden dan 6 meter.

Beheer: na het inplanten van de heestervakken deze regelmatig opsnoeien en uitdunnen.

Vrijwilligers: ja.

9.10 Plantvak 1

Omschrijving: aan de westzijde en zuidwestzijde van de molen is een plantvak met heesters en opgaande bomen. Op het grasveld voor het plantvak staan diverse eiken met een hoogte van 10 tot 13 meter.

Elders in het plantvak staan beeldbepalende opgaande bomen zoals gewone es, esdoorn en eik met een hoogte variërend van 10 tot 14 meter. De huizen ten westen van dit plantvak hebben een nokhoogte van 9.30 meter zodat de bomen er bovenuit steken.

Foto 3 situatie vanaf het fietspad ter hoogte van het wijkcentrum. De windvang en zichtas wordt gehinderd door de Esdoorns. Deze zouden kunnen worden vervangen door plantvakken met heesters.

Probleem: vooral de opgaande bomen geven veel hinder aan de windvang vanuit het westen en zuidwesten. De opgaande bomen zijn echter duurzamere soorten en beeldbepalend.

Oplossing: Aan de noordzijde van het plantvak worden 2-3 bomen verwijderd waardoor er een windas ontstaat in de opgaande beplanting.

Voor de overige opgaande bomen wordt een instandhoudbeleid uitgevoerd. Dit betekent dat de boom wordt gehandhaafd, maar geen levensverlengend onderhoud krijgt. Gaat de boom dood of wordt hij ziek, dan wordt hij verwijderd en vervangen door heesters.

Beheer: de gehandhaafde bomen worden met regelmaat gecontroleerd op dood hout. Als een boom ziek wordt of dood gaat, dan wordt hij na het verwijderen herplant met een soort die niet hoger wordt dan de omliggende bebouwing.

Vrijwilligers: nee.

9.11 Plantvak 2

Omschrijving: aan de zuidzijde van de molen, op minder dan 35 meter, is een plantvak met heesters en drie opgaande bomen van rond de 12 meter.

Probleem: de opgaande bomen geven veel hinder aan de windvang vanuit het zuiden. Maar ook de zichtlijn op de molen vanaf de trambaan wordt aanzienlijk gehinderd.

Oplossing: de drie opgaande bomen in het plantvak verwijderen. Het plantvak beheren als hakhout. D.w.z. elke 8 jaar 75% van de beplanting laag aan de grond (of op de oude stobbe) afzetten en opnieuw laten uitgroeien.

Beheer: Opsnoeien van het plantvak. Eens in de 8 jaar afzetten van de struiken en boomachtige op de oude stobbe of op een hoogte van 40 cm boven maaiveld.

Vrijwilligers:

Verwijderen grote bomen: nee.

Opsnoeien en afzetten beplanting: ja..

9.12 Monumentale Iep

Omschrijving: aan de zuidoostzijde van de molen, naast plantvak 2 staat een monumentale iep. De iep heeft een hoogte van ongeveer 20 meter

Probleem: de iep ontnemt veel windvang, maar vooral het zicht op de molen. De boom is monumentaal en zeer beeldbepalend.

Oplossing: er zijn twee oplossingen mogelijk:

- a) de monumentale iep verplaatsten naar een andere locatie.
- b) De iep handhaven en als hij dood gaat verwijderen en een goede keuze maken in boomsoort die herplant kan worden.

Beheer: n.v.t.

Vrijwilligers: nee.

9.13 Bomenrij met Abelen

Omschrijving: aan de zuidoostzijde van de molen staat langs de waterkant een rij abelen. Abelen behoren tot snelgroeiende niet-duurzame boomsoorten. De Abelen hebben een hoogte tussen de 20 en 23 meter

Probleem: veel wind vanuit het zuidoosten wordt door de abelen tegengehouden. Tevens wordt het zicht op de molen aanzienlijk gehinderd.

Foto 4: de Abelen (op deze foto is het nawinter) hinderen het zicht op de molen en de windvang. In de zomermaanden is er door de hoeveelheid blad nog minder zicht en windvang.

Oplossing: de abelen rooien. Vervolgens vanaf de brug tot aan plantvak 1 herplanten met knotwilgen of knotessen. Knotessen hoeven minder vaak gesnoeid te worden dan wilgen en hebben een open takkenstructuur waardoor de molen beter zichtbaar blijft. Knot-essen groeien wel aanzienlijk langzamer waardoor het eindbeeld langer op zich laat wachten.

Beheer: knotwilgen eens per 3-4 jaar snoeien. Knotessen eens in de 6-8 jaar snoeien.

Vrijwilligers:

Rooien van de abelen: nee.

Herplant en onderhoud van knotbomen: ja.

9.14 Plantvak 3

Omschrijving: aan de andere zijde van de sloot van de abelen, parallel aan de Margaretha van Hennebergweg, is een plantvak met heesters en opgaande bomen (populieren).

Probleem: vooral de opgaande bomen geven veel hinder aan de windvang vanuit het zuidzuidoosten. Tevens wordt het zicht vanaf de kruising A. Petersweg naar de molen aanzienlijk gehinderd.

Oplossing: Populieren verwijderen. Populieren zijn een zachte snelgroeide houtsoort en niet duurzaam. Indien men overweegt de bomen te snoeien of te verwijderen, moeten er hoge kosten worden gemaakt voor voorzieningen om het verkeer om te leiden.

Foto 5: het gat tussen de twee flats bij De Brink wordt nu opgevuld door hoge populieren. Daarmee wordt een deel van de windvang belemmerd.

Beheer: de gehandhaafde onderbegroeiing regelmatig opsnoeien en in hoogte terugnemen. Snoeimateriaal kan worden verwerkt in takkenrillen.

Vrijwilligers:

Verwijderen van de populieren: nee.

Opsnoeien van de heesterbeplanting en in hoogte terugnemen: ja.

9.15 Plantvak 4

Omschrijving: tussen de trambaan op de Kraayensteinlaan en de sloot ligt een plantvak met onderbegroeiing van heesters en opgaande bomen van gewone es, zwarte els, populier en iep.

Probleem: vooral de opgaande bomen geven hinder aan de windvang vanuit het zuiden. Maar het belangrijkste knelpunt is dat het zicht op de molen vanuit de tram en de flats aanzienlijk wordt gehinderd. Een bijkomend voordeel kan zijn, dat de minder aantrekkelijke gebouwen vanaf de molen daardoor ook aan het zicht worden onttrokken. Het verwijderen van de beplanting wordt bemoeilijkt door de bovenleidingen van de tram.

Oplossing: op de hoek van de Kraayensteinlaan en A.Petersweg wordt een deel van de opgaande bomen en de struiklaag verwijderd.

Voor dit deel kan men kiezen om de hoek in te zaaien met gras, of in te planten met laagblijvende heesters die veel bloeien (bijvoorbeeld mahonia's).

Pleksgewijs enkele hoge bomen verwijderen en de onderbegroeiing omzetten tot hakhout. Elders voor de opgaande bomen een geleidelijk afsterfbeleid. Indien de bomen ziek worden of dood gaan worden ze alleen met lagere soorten herplant.

Beheer: de gehandhaafde onderbegroeiing regelmatig opsnoeien en in hoogte terug nemen. Snoeimateriaal kan worden verwerkt in takkenrillen.

Vrijwilligers:

Verwijderen van hoge bomen: nee.

Opsnoeien van de heesterbeplanting en in hoogte terugnemen: ja.

9.16 Plantvak 5

Omschrijving: op de hoek van de Kraayensteinlaan en de Margaretha van Hennebergweg ligt een plantvak met onderbegroeiing van kruiden en opgaande bomen van zwarte els, populier en iep.

Probleem: de opgaande bomen geven in combinatie met plantvak 4 hinder aan de windvang en beperking van de zichtlijn vanuit het zuiden. Het verwijderen van de beplanting wordt bemoeilijkt door de bovenleidingen van de tram.

Oplossing: de opgaande bomen en de struiklaag verwijderd.

Voor dit deel kan men kiezen om de hoek in te zaaien met gras, of in te planten met laagblijvende heesters die veel bloeien (bijvoorbeeld mahonia's) zoals bij plantvak 4.

Beheer: n.v.t

Vrijwilligers: nee

9.17 Populieren nabij flats De Brink

Omschrijving: nabij de flats van De Brink zijn enkele plantvakken met heesters en hoge populieren. De populieren hebben een hoogte van ongeveer 22 meter. De populieren vullen daarmee precies het gat tussen de twee flats.

Probleem: doordat de populieren erg hoog zijn en exact het gat tussen de twee flats opvult, wordt de molen in zijn windvang aan de westzijde aanzienlijk belemmerd.

Oplossing: de populieren verwijderen en vervangen door een aantal opgaande bomen die niet hoger worden dan 15 meter.

Beheer: de gehandhaafde onderbegroeiing regelmatig opsnoeien en in hoogte terugnemen. Snoeimateriaal kan worden verwerkt in takkenrillen.

Vrijwilligers:

Verwijderen van hoge bomen: nee.

Opsnoeien van de heesterbeplanting en in hoogte terugnemen: ja.

9.18 Leilinden

Omschrijving: ten westen van het museum, langs de brede watergang staan drie leilinden.

Probleem: de leilinden geven geen probleem, mits jaarlijks gesnoeid.

Oplossing: n.v.t.

Beheer: jaarlijks verwijderen van éénjarige scheuten.

Vrijwilligers: ja.

9.19 Linden langs de Schwerinkade

Omschrijving: parallel aan de watergang en de Schwerinkade staat en rij met oude Hollandse Linden variërend van 9 tot 12 meter hoog.

Probleem: de Linden staan ten noordoosten van de Korenaer in west-oostelijke richting. De Linden steken nog net niet boven de daken van de flats uit (11,75 meter hoog). De Linden zijn zeer beeldbepalend en niet of nauwelijks te verplanten (voorstel vanuit de werkgroep).

Oplossing: de linden handhaven op de huidige plaats, maar wel met regelmaat terugsnoeien. Men kan zorg dragen dat het beeldbepalende karakter behouden blijft, maar dat de bomen niet boven de dakrand van de flats uitkomen.

Beheer: terugsnoeien van de bomen.

Vrijwilligers: nee.

Foto 6: de Linden langs de Schwerinkade kunnen naar alle waarschijnlijkheid niet worden verplant. Ze zijn echter wel goed te snoeien.

9.20 Beplanting in binnentuin Swerinkade

Omschrijving: in de binnentuin van de flat aan de Schwerinkade staat diverse beplanting waaronder een populier. De populier heeft een hoogte van 17 meter en steekt boven het dak van het flat uit (11,75 meter). De populier is mogelijk eigendom van de eigenaar van de omliggende flats.

Probleem: de populier hindert voor een deel de windvang vanuit het noordoosten. Het is niet bekend wie de eigenaar is van de beplanting. Het verwijderen van de populier in de binnentuin kan eventueel problemen geven vanwege de toegankelijkheid.

Oplossing: de populier laten verwijderen en compenseren met herplant van een laagblijvende boomsoort of struiken.

Beheer: n.v.t.

Vrijwilligers: nee.

9.21 Beplanting langs sloot Kapelaan Meereboerweg

Omschrijving: parallel aan de singel staat in het talud een afwisselende beplanting van wilg, sierkers, hulst, esdoorn en enkele struiken.

Probleem: de beplanting bleek in 2017 in hoogte te variëren van 4 tot 7 meter NAP waardoor deze net binnen de norm van de molenbiotoop valt. In de toekomst zullen de bomen alleen maar hoger worden en zullen ze gesnoeid moeten worden om binnen de normen van de molenbiotoop te blijven. Het snoeien zou weleens een probleem worden qua boomvorm.

Oplossing: beplanting uitgraven en elders herplanten. Op de huidige locatie laagblijvende boomvormers terugplanten met daaronder bloeiende struiken (wens van bewoners).

Beheer: n.v.t.

Vrijwilligers: nee.

9.22 Beplanting parkje ten zuiden van begraafplaats

Omschrijving: ten zuiden van de begraafplaats ligt een klein parkje met heestervakken en opgaande bomen.

Probleem: het parkje ligt door de hoge beplanting geïsoleerd van het grote park. Er staan veel opgaande bomen zoals esdoorn en een grote treurwilg die vanuit dit parkje het zicht en windvang van de molen belemmeren.

Oplossing: door de treurwilg flink in te snoeien en enkele opgaande esdoorns te verwijderen, kan men meer openheid creëren en maakt men een verbinding tussen het grote park en het kleine parkje. Aan de rand van het parkje gaat een brede houtsingel over in een particuliere tuin waar ook en drietal hogere esdoorns staan. Hier op de hoek zou men de houtsingel kunnen omvormen tot een border met bij-vriendelijke struiken zoals mahonia's.

Beheer: n.v.t.

Vrijwilligers: nee.

10. Eindbeeld

De windvang voor molen de Korenaer kan aanzienlijk verbeterd worden. Dit kan gerealiseerd worden door een mix van maatregelen. Op korte en middellange termijn (1 tot 10 jaar) gaat het om het verwijderen of het omvormen van enkele bomen en boomgroepen en het terugplanten van lagere boomsoorten en heesters. Op de langere termijn (10+jaar), gaat het om het op natuurlijk afsterfbeleid. Bomen die aan het eind van hun leven komen, worden verwijderd en kleinere boomsoorten of heesters worden teruggeplant.

Er zullen ook zichtlijnen ontstaan die ertoe leiden dat passanten en omwonende de molen beter kunnen zien. Dit zal de belevingswaarde van de molen en het omliggende park versterken. Doordat er keuzes worden gemaakt om enkele hoge beplantingen te verwijderen, zal er betere windvang voor de molen ontstaan. De turbulentie die optreedt bij wind die door het bladerdak van hoge bomen heen komt zal vanuit een aantal hoeken worden teruggedrongen.

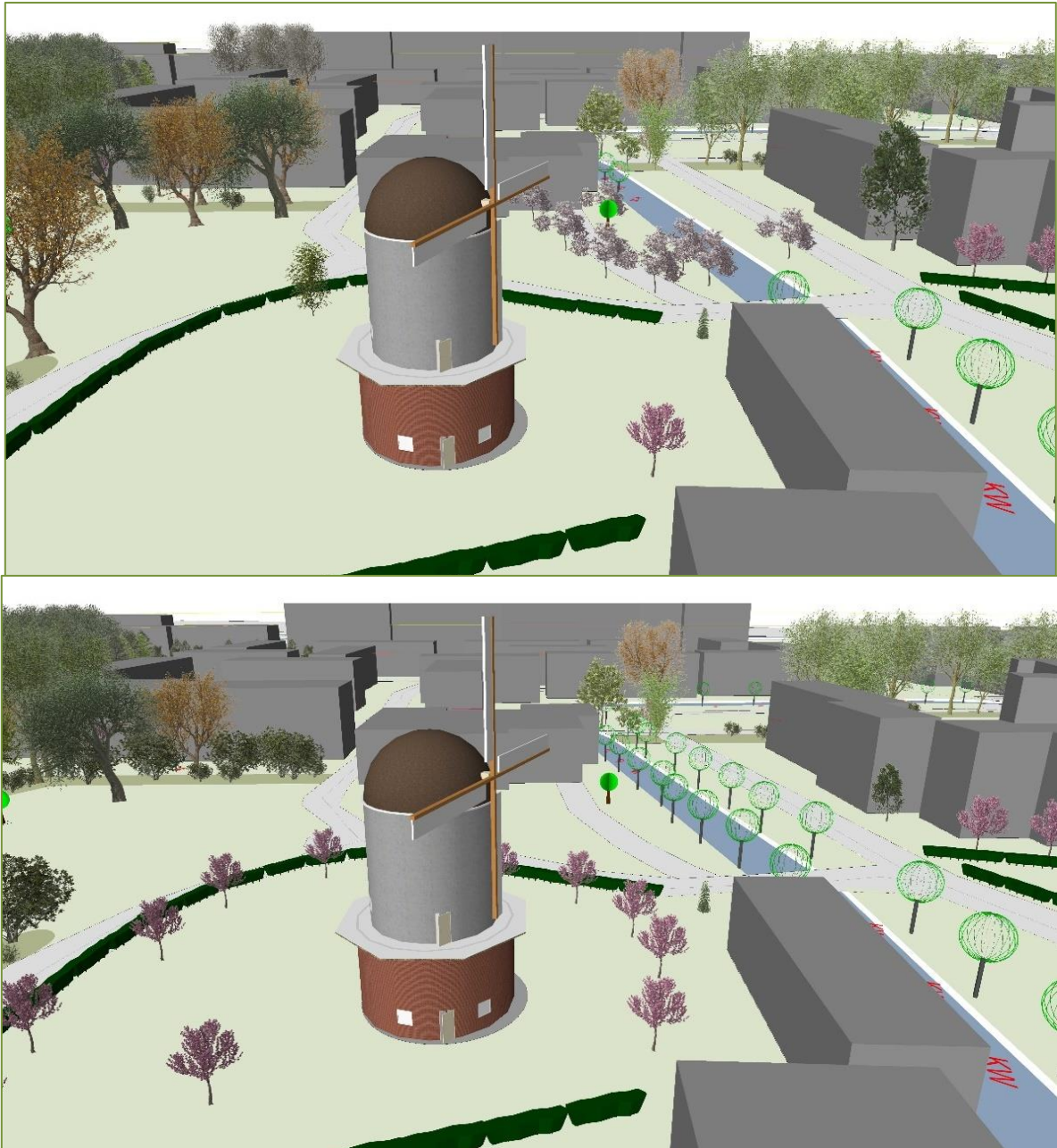

Afbeelding 8: situatie in 2017 (boven) en de situatie in de toekomst. Vanaf de Margeretha van Hennebergweg is de molen na de herinrichting weer zichtbaar en heeft een betere windvang.

Direct rond de molen wordt het molenerf ook heringericht door enkele halfstamfruitbomen te planten. Met deze beplanting kan men ook bezoekers betrekken door te helpen met onderhoud en oogsten. Eventueel kan fruit op de molendagen worden verkocht of worden geschonken aan de Voedselbanken.

Door de dichte bebouwing rond de molen en de functie van het openbaar groen, is het onmogelijk om op kort termijn (10 jaar) de molenbiotoop volledig perfect ingericht te krijgen.

Vooral de zuidwestelijk as heeft een belangrijke functie als windvang, maar is tevens te rijk begroeid met opgaande bomen die ook ecologisch en landschappelijk zeer waardevol zijn. De bomen in deze zone zullen voorlopig worden gedoogd, maar er zal geen levensverlengend onderhoud gepleegd worden. Indien een boom komt te overlijden of een gevaar oplevert voor de omgeving, dan wordt hij verwijderd en wordt er een keuze gemaakt of er al dan niet een nieuwe boom of struik wordt terug geplant. Bij herplant is het natuurlijk van groot belang dat de nieuwe soort niet hoger wordt dan in de desbetreffende molenbiotoop is toegestaan.

Afbeelding 9: situatie molenerf in 2017 (boven) en de situatie in de toekomst. Aan de rechterzijde zien we een verbinding ontstaan tussen het grote en kleine parkje naast de begraafplaats.

11. Kosten en uitvoering

In dit hoofdstuk wordt een indicatie gegeven van de kosten die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de werkzaamheden die kunnen bijdragen tot een verbetering van de molenbiotoop van De Korenaer. De prijsindicatie is opgesteld met medewerking van de heer Peter Jobse van Van Reijm bv. uit Nieuwerkerk aan den IJssel.

De prijsindicatie is gebaseerd op werkzaamheden met machinaal maaien en zagen, zaagwerk met behulp van een mobiele grote kraan, trekker met aanhanger, wortelfrees, gebruik van rijplaten en een versnipperaar voor takken en stammen tot een diameter van 25 cm.

Aanvoerkosten van machines is niet in de prijsindicatie opgenomen. De prijsindicatie is exclusief BTW. Aan de prijsindicatie kunnen geen rechten en plichten worden ontleend.

Nr.	Element	Werkzaamheden	Kosten €
9.01	Meelbes	Verwijderen	200,00
9.02	Kniphaag rond molen	Snoeien + afvoer machinaal	550,00
		Snoeien + afvoer handmatig	650,00
9.03	Fruitboom op erf	Verwijderen en afvoer	25,00
		Aanplant per stuk	75,00
9.04	Wilgen langs de sloot	Schietwilgen verwijderen	700,00
		Nieuwe knotwilgen aanplanten / stuk	35,00
		Knotwilgen snoeien en afvoer hout / stuk	25,00
9.05	Veldesdoorn langs sloot	Verwijderen	195,00
9.06	Jonge Vleugelhoot	Oprooien en herplanten tot 1 km	800,00
9.07	Plantanen 3 stuks	Inkorten boom 3 m/ stuk	400,00
		Kandalaberen /stuk	350,00
9.08	Pinus particuliere tuin	Verwijderen en afvoer	350,00
9.09	Rij veldesdoorns in park	Verwijderen en afvoer	1.100,00
		Wortelfrees	700,00
		Grond plantklaar maken border / m ²	10,00
		Inplanten border met heesters / m ²	20,00
9.10	Plantvak I	Verwijderen grote eik / stuk	400,00
		Dunnen plantvak / m ²	5,00
9.11	Plantvak II	Verwijderen 3 opgaande bomen	1.200,00
		Terugsnoeien heesters	100,00
9.12	Monumentale iep	Snoeien onderste takken	pm
9.13	Abelen	Rijplaten	300,00
		Verwijderen en afvoer hout / stuk	900,00
		Stobbenfrees / stuk	125,00
		Herstel gazon	300,00
		Inplanten knotwilgen / stuk	35,00
9.14	Populieren plantvak III	Verkeersregelaars + verkeervoorzieningen	1.200,00
		Rijplaten	300,00
		Vrij zagen populieren	150,00
		Verwijderen populier / stuk	700,00
		Herplant laanboom/ stuk	350,00
9.15	Plantvak IV	Verwijderen 5 populieren en 2wilgen / stuk	700,00
		Verwijderen 3 elzen / stuk	350,00
		Oprooien heesters 100 m ²	350,00
		Inplanten met mahonia's / m ²	40,00
9.16	Plantvak VI	Verwijderen 4 populieren / stuk	700,00
		Afzetten 5 iep en es / stuk	150,00
		Oprooien 300 m ² onderbegroeiing	750,00
		Inplanten met mahonia's / m ²	40,00

Nr.	Element	Werkzaamheden	Kosten €
9.17	Populieren bij flats	Verwijderen en afvoer / stuk	950,00
9.18	Leilinden	3 stuks snoeien	150,00
9.19	Linden Scherinkade	Hoogwerker / stuk	100,00
		Snoeien / stuk	250,00
9.20	Populier binnenplaats	Verwijderen en afvoer	?
9.21	Bepanting Kapelaan Meereboerweg	Oproeien en herplant op max 1 km / stuk	100,00
		Plantklaar maken	250,00
		Inplanten met heesters / m ²	20,00
9.22	Kleine parkje naast begraafplaats	Opsnoeien van treurwilg	300,00
		Bomen verwijderen en afvoer	300,00
		Bomen particuliere tuin verwijderen/ stuk	100,00
		Plantklaar maken border	200,00
		Inplanten met mahonia's / m ²	40,00

Aan bovenstaande bedragen kunnen geen rechten en plichten worden ontleend.

12. Hoe nu verder?

Het is nu aan u, de molenaar om samen met de moleneigenaar van de Korenaer om invulling te geven aan het beheer van uw molenbiotoop. Hierbij kan dit beheerplan u op weg helpen. Sommige onderdelen uit het beheerplan kunnen vrij snel kunnen worden uitgevoerd, maar soms dient u nog veel overleg te plegen en geduld te hebben om iets voor elkaar te krijgen. Mogelijk dat u zelf zaken rond de molenbiotoop kunt organiseren of uitvoeren. Maar schroom niet om hierbij (professionele) hulp te vragen, bijvoorbeeld bij de gemeente Den Haag of de commissie Loosduinen, het Erfgoedhuis, groenbedrijven of andere organisaties met kennis van zaken.

Wij adviseren aan de gemeente om de voorgestelde maatregelen van dit plan op te nemen in het groenbeleid- en in de uitvoeringsplannen. Alleen vermelding in het bestemmingsplan blijkt niet genoeg is onze ervaring. Daarmee wordt gewaarborgd dat in het vervolg bij het bepalen van nieuw te planten bomen, de juiste soortkeuze wordt gehanteerd.

Het is van groot belang dat de molenaars van de molen in gesprek gaan en blijven met hun omgeving. Hierbij is de wijkvereniging en de commissie Loosduinen de belangrijkste partner. Sla de handen ineen en ga met elkaar in gesprek met de gemeente (die tevens eigenaar is van de molen) want zij zijn immers ook de grootste eigenaar van het omliggende groen. Betrek de naastgelegen historische museum, de omwonende en scholen bij de molen door activiteiten te organiseren zowel op educatief vlak als op het beheer van de molenbiotoop.

Om de gemeente en andere organisaties te stimuleren blijvend aandacht te besteden aan de molenbiotoop is de oprichting van een werkgroep molenbiotoop aan te raden. Deze groep zou kunnen bestaan uit een vertegenwoordiger van de gemeente op groengebied, maar liefst ook een erfgoedambtenaar, de molenaar en eventueel de lokale natuurorganisatie en buurtorganisatie. De werkgroep zou de uitvoering van het plan kunnen monitoren en de concrete uitvoering in gang zetten. Indien er nieuw gemeentelijk (groen)beleid gemaakt wordt, kunnen de niet-ambtelijke leden, de gemeente actief wijzen op de molenbiotoop en actief hun wensen kenbaar maken.

Betrek klanten, de omwonende en scholen bij de molen door activiteiten te organiseren zowel op educatief vlak als op het beheer van de molenbiotoop. De gemeente Den Haag en de Groene motor in Delft kunnen daar mogelijk in faciliteren of ondersteunen. Zorg voor het werken met vrijwilligers dat ook dit goed wordt voorbereid. Maak een ARBO-plan waarmee men de veiligheid van de vrijwilligers en omstanders weet te waarborgen. Gebruik goed en scherp gereedschap en voorzie de vrijwilligers van persoonlijke beschermingsmiddelen. Zorg ervoor dat de vrijwilligers weten wat ze doen door ze cursussen aan te bieden of in het veld goed te (laten) begeleiden.

Het is te adviseren om de werkzaamheden die verricht moeten worden goed en op tijd voor te bereiden. Zaagwerkzaamheden vinden meestal plaats in de periode november – februari. De voorbereiding voor het snoeiwerk dient men daarom al rond de zomer te gaan plannen. Immers misschien moeten er wel kapvergunningen worden aangevraagd of offertes bij gespecialiseerde bedrijven.

Neem in het voorjaar het beheerplan door en maak een planning voor het komende seizoen. Evalueer dan ook de werkzaamheden die het afgelopen jaar zijn verricht en stel uw prognose en verwachtingen aan de hand hiervan eventueel bij. Neem in ieder geval niet te veel “hout op de vork”. Een boom omzagen is op zich niet veel werk, maar besef dat het opruimen van de omgezaagde boom 4x zo veel tijd in beslag neemt.

Voorkom dat u tijdens het uitvoeren van uw beheerplan voor verrassingen komt te staan. Het is van groot belang om rekening te houden met de ecologische omstandigheden rond de Korenaer. Voorafgaande het snoeiwerk bent u verplicht om te (laten) onderzoeken of door uw ingreep geen beschermde planten of dieren worden bedreigd. Ook dient men rekening te houden met eventuele kabels en leidingen die in de grond liggen, zeker als men van bomen de wortels ook wil (laten) verwijderen met een stobbefrees of als de bomen worden uitgegraven om elders te herplanten. Een zogenoemde Klick melding is dan verplicht.

13. Bijlage 1

Artikel 16: molenbiotoop provincie Zuid-Holland

Artikel 16 Molenbiotoop

Lid 1 molenbiotoop

Bestemmingsplannen voor gronden gelegen binnen de molenbiotoop van traditionele windmolens, zoals aangeduid op kaart 11, moeten de vrije windvang en het zicht op de molen voldoende garanderen. Daartoe worden in de bestemmingsplannen regels opgenomen die voldoen aan de volgende voorwaarden:

- a) binnen de straal van 100 meter, gerekend vanuit het middelpunt van de molen, mag geen nieuwe bebouwing worden opgericht of beplanting aanwezig zijn, hoger dan de onderste punt van de verticaal staande wiek;
- b) binnen de straal van 100 tot 400 meter, gerekend vanuit het middelpunt van de molen, moet wat betreft nieuwe bebouwing en beplanting het volgende zijn geregeld:
 - I. Als de molen is gelegen in het gebied buiten de bebouwingscontouren (zoals aangegeven op kaart 1) mag de maximale hoogte niet meer bedragen dan 1/100ste van de afstand tussen bouwwerk en beplanting en het middelpunt van de molen, gerekend met de hoogtemaat van de onderste punt van de verticaal staande wiek (1 op 100-regel).
 - II. Als de molen is gelegen in het gebied binnen de bebouwingscontour (zoals aangegeven op kaart 1) mag de maximale hoogte van bebouwing en beplanting niet hoger zijn dan 1/30ste van de afstand tussen bouwwerk en beplanting en het middelpunt van de molen, gerekend met de hoogtemaat van de onderste punt van de verticaal staande wiek (1 op 30-regel).
 - III. Als de onder i en ii bedoelde molenbeschermingszone zowel binnen als buiten de bebouwingscontour is gelegen, dan geldt het volgende:
 - Molen binnen de bebouwingscontour:
Binnen en tot de bebouwingscontour geldt de 1 op 30-regel. De toegepaste bebouwings- en beplantingshoogte op deze grens wordt buiten de bebouwingscontour horizontaal doorgetrokken tot daar, waar op grond van de berekening voor een molen buiten de bebouwingscontour een grotere hoogte kan worden toegestaan (1 op 100-regel, gerekend met de hoogtemaat van de onderste punt van de verticaal staande wiek).
 - Molen buiten de bebouwingscontour:
Tot de bebouwingscontour geldt de 1 op 100-regel, gerekend met de hoogtemaat van de onderste punt van de verticaal staande wiek. De toegestane bebouwings- en beplantingshoogte op deze grens is het vertrekpunt voor de 1 op 30-lijn (vanaf dit punt moet een schuine lijn worden getrokken met een stijging van steeds 1 meter hoogte per 30 meter afstand).

Lid 2 uitzondering voor situaties met bestaande beperkingen

In afwijking van het bepaalde in lid 1 onder b is het oprichten van nieuwe bebouwing mogelijk als:

- a) er sprake is van een situatie waarin vrije windvang en het zicht op de molen al beperkt zijn door bebouwing, zolang de vrije windvang en het zicht op de molen niet verder worden beperkt,
óf:
- b) zeker is gesteld dat de belemmering van de windvang en het zicht op de molen door maatregelen elders in de molenbeschermingszone worden gecompenseerd.

Lid 3 molens met een bijzondere molenbiotoop

Bestemmingsplannen voor gronden gelegen binnen de molenbiotoop van traditionele windmolens, aangeduid op kaart 11 als molens met een bijzondere molenbiotoop, moeten de

vrije windvang en het zicht op de molen voldoende garanderen. Daartoe worden in de bestemmingsplannen regels opgenomen die voldaan aan de volgende voorwaarden:

- a) de molenbiotoop omvat een cirkel met een straal van 400 meter, gerekend vanuit het middelpunt van de molen;
- b) binnen de molenbiotoop gelden door de gemeente te bepalen beperkingen voor de hoogte van nieuwe bebouwing en beplanting, waarbij zowel rekening wordt gehouden met het belang van de molen als de belangen van bestaande functies en bebouwing.

14. Bijlage 2 bestemmingsplan Kraayenstein gemeente Den Haag

Artikel 3.4.2: molenbiotoop

Ter bescherming van de cultuurhistorische waardevolle molen is het belangrijk de molen in bedrijf of tenminste “maalvaardig” blijft. Voor het functioneren van een molen is voldoende en regelmatige windvang noodzakelijk. Ter bescherming van de korenmolen De Korenaer als maalwerktuig en als monument is daarom de molenbiotoop beschermd. Een molenbiotoop heeft betrekking op de omgeving van een molen, voor zover die van invloed is op het functioneren van die molen als maalwerktuig en als monument. Hoge gebouwen en hoogopgaande bomen en boomgroepen kunnen de molenbiotoop aantasten. Zeker bomen en boomgroepen kunnen de windvang benadelen: door hun bladerkroon houden zij wind enige tijd vast waardoor er turbulentie optreedt en de wind met meer kracht en met vlagen op de molen afkomt. Door de bebouwing en beplanting in het verleden, in het bijzonder door hoogbouw in de jaren zeventig, is de molen al voor een groot deel ingebouwd en ingegroeid geraakt.

Artikel 21: molenbiotoop

Deze bestemming is door middel van een aanduiding op de plankaart weergegeven. De dubbelbestemming gaat voor op de overige voor de gronden geldende bestemmingen en beperkt de hoogte van bebouwing en beplanting binnen een straal van 4090 meter vanuit het middelpunt van de molen “De Korenaer”.

- binnen de straal van 100 meter, gerekend vanuit het middelpunt van de molen, mag geen nieuwe bebouwing worden opgericht of beplanting aanwezig zijn, hoger dan de onderste punt van de verticaal staande wiek;
- binnen de straal van 100 tot 400 meter, gerekend vanuit het middelpunt van de molen, is wat betreft bebouwing / beplanting het volgende geregeld: de maximale hoogte van bebouwing en beplanting mag niet hoger zijn dan 1/30 van de afstand tussen bouwwerk/ beplanting en het middelpunt van de molen, gerekend met de hoogtemaat van de onderste punt van de verticale staande wiek (1 op 30-regel).
- In situaties waarin vrije windvang en het zicht op de molen reeds beperkt zijn door bebouwing is afwijking van bovengenoemde criterium mogelijk, mits de vrije windvang en het zicht op de molen niet verder beperkt worden.

Voor werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden zoals het ophogen van gronden of het planten van bomen is een aanlegvergunning vereist, tenzij het normaal onderhoud betreft of werken en werkzaamheden die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van terinzagelegging van het ontwerp van dit bestemmingsplan. Verder hebben burgemeester en wethouders een vrijstellingsbevoegdheid ten aanzien van voorgenomen bebouwing die hoger is dan de molenbiotoop toestaat.

Artikel 21 Molenbiotoop (dubbelbestemming)

Voorschriften Bestemmingsplan Kraayenstein 2008

21.1 Doeleindenomschrijving

21.1.1 De op de plankaart voor Molenbiotoop (dubbelbestemming) aangewezen gronden zijn primair bestemd voor het behoud en het herstel van een goede windvang van de molen in het plangebied, secundair voor de bestemmingen in artikel 3 tot en met 19 van deze voorschriften, voor zover deze met de bestemming Molenbiotoop (dubbelbestemming) samenvallen.

21.2 Bouwvoorschriften

21.2.1 Voor het bouwen op de voor Molenbiotoop (dubbelbestemming) aangewezen gronden zijn de bouwvoorschriften van de overige voor de gronden geldende bestemmingen van toepassing, met dien verstande dat ten behoeve van het behoud en het herstel van een goede windvang van de molen in het plangebied:

- a) binnen de straal van 100 m, gerekend vanuit het middelpunt van de molen, geen bebouwing mag worden opgericht hoger dan de onderste punt van de verticaal staande wiek van de molen;
- b) binnen de straal van 100 tot 400 m, gerekend vanuit het middelpunt van de molen, geen bebouwing mag worden opgericht hoger dan 1/30 van de afstand tussen de bebouwing en het middelpunt van de molen, gerekend met de hoogtemaat van de onderste punt van de verticaal staande wiek (1 op 30-regel).

21.3 Vrijstelling

21.3.1 Burgemeester en wethouders kunnen ingevolge artikel 15 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening vrijstelling verlenen van het bepaalde in 21.2.1 voor het bouwen van gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, ten behoeve van de overige voor de gronden geldende bestemmingen, met inachtneming van de bouwvoorschriften die voor deze bestemmingen van toepassing zijn, met dien verstande dat:

- a) de windvang uit de richting van de voorgenomen bebouwing reeds beperkt is door bebouwing;
- b) de windvang door de voorgenomen bebouwing niet meer beperkt wordt;
- c) toepassing van het bepaalde in 21.2.1 de belangen in verband met de voorgenomen bebouwing onevenredig zouden schaden.

21.3.2 Op de voorbereiding van een vrijstelling als bedoeld in 21.3.1 is de uniforme voorbereidingsprocedure als bedoeld in afdeling 3:4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing met dien verstande dat:

- a) burgemeester en wethouders de eigenaar en de beheerder van de molen en de Vereniging De Hollandse Molen te Amsterdam horen;
- b) alvorens burgemeester en wethouders besluiten over het verlenen van een vrijstelling als bedoeld in 21.3.1 zij van gedeputeerde staten een verklaring van geen bezwaar hebben ontvangen.

21.4 Aanlegvergunning

21.4.1 Onverminderd het bepaalde in 25.1.1 is het verboden op de gronden als bedoeld in 21.1.1 zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders (aanlegvergunning) de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden uit te voeren:

- a) het aanbrengen van bovengrondse constructies, installaties of apparatuur; het ophogen van gronden;
- b) het beplanten met bomen, heesters en andere opgaande begroeiing.

21.4.2 Het in 21.4.1 vervat verbod is niet van toepassing op werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden: a voor het normale onderhoud; b die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van terinzagelegging van het ontwerp van dit plan.

21.4.3 De werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden als bedoeld in 21.4.1 zijn slechts toegestaan, indien deze werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden het behoud en het herstel van een goede windvang van de molen in het plangebied niet onevenredig in gevaar brengen.

21.4.4 Alvorens burgemeester en wethouders besluiten over het verlenen van een aanlegvergunning als bedoeld in 21.4.1 moeten de eigenaar en de beheerder van de molen in het plangebied en de Vereniging De Hollandse Molen te Amsterdam worden gehoord.

15. Lijst me boomsoorten

(Sier)bomen (*inheems)

Acer campestre 'Elsrijk veldesdoorn': 8-10 meter - compacte kroon. *

Acer 'Crimson King' rode rsdoorn : 8-10 meter - bruinrode uitloop, met rode bladeren - kegelvormige kroon.

Acer rubrum 'Red Scanlon' rode esdoorn: 8-10 meter - mooie herfstkleur - zuilvormige boom.

Aesculus carnea 'Briottii' kastanje: 10-12 meter - roze/rode herfstkleur - gele herfstkleur.

Cercidiphyllum japonicum Judasboom: 6-8 meter - geeloranje herfstverkleuring - voor de goede neus een zoete koekjeslucht.

Davidia involucrata vaantjesboom: 5-8 meter - witte vaantjes/zakdoekachtige bloemen - zeer decoratief.

Juglans regia 'Broadview' walnoot: 8-12 meter - lekkere vruchten. *

Koelreuteria paniculata blaasjesboom: 3-5 meter - gele bloempluimen - opgeblazen vruchten na de bloei.

Liquidambar styraciflua 'Worplesdon' amberboom: 8-12 meter - oranjeperperrode herfstverkleuring - compacte kroon.

Magnolia 'Heaven Scent' beverboom: 4-7 meter - roze tulpachtige bloem.

Magnolia kobu beverbooms: 3-5 meter - eerst witte bloemen, daarna blad.

Malus 'Red Sentinel' sierappel: 4-6 meter - witroze appelbloesem - lang bewaarbare rode vruchten, zeer decoratief.

Paulownia tomentosa Anna Paulownaboom: 8-12 meter - blauwpaarse bloem in het voorjaar.

Prunus serr. 'Kanzan' Japanse sierkers: 4-6 meter - zeer uitbundig roze bloeiend.

Prunus serr. 'Amanogawa' Japase sierkers: 3-5 meter - zuilvormige groei - opvallende roze bloesem.

Pyrus calleryana 'Chanticleer' sierpeer: 5-8 meter - witbloeiend voor het blad, rode herfstverkleuring.

Pyrus sal. 'Pendula' sierpeer: 5-7 meter - grijsgroene, wilgachtige bladeren - mooie solitaire boom.

Robinia m. 'Casque Rouge' rode accasia: 4-7 meter - roze opvallende bloei.

Sorbus 'Joseph Rock' lijsterbes: 6-10 meter - witbloeiend met gele bessen, contrasteert mooi tegen de najaarskleuren van de boom.

Tetradium daniellii bijenboom: 5-8 meter - witbloeiend, daarna rode opvallende vruchten - later bloeiend, zeer geschikt voor bijen.

Halfstamappels en halfstam peren: tot 8 meter hoog – goed te snoeien – eetbaar – veel rassen

(Sier)heesters

Acer negundo 'Variegatum' *vederesdoorn*: 4-5 meter - witte bladrand - compacte boom.

Amelanchier lamarckii *krenteboom*: 4-5 meter - witte bloemen, rode bes (snel door vogels gegeten) mooie herfsttint *.

Buxux sempervirens *palomboompje*: tot 5 meter hoog struikje- groenblijvend- gevoelig voor Buxusmot- goed te snoeien *.

Buddleja davidii *vliinderstruik*: tot 4 meter hoge struik –bloeiend op 1 jarig hout – vlindervriendelijk

Cercis canadensis 'Forest Pansy' *Amerikaanse judasboom*: 4-5 meter - bloeit lichtroze voor het blad op oud hout - rode bladkleur – herfstkleur.

Cornus avelana *hazelaar*: brede struik 3-6 m hoog- eetbaar – goed af te zetten *.

Cornus sanguinea *rode kornoelje*: 4 m hoog- rood hout, besdragend- goed te snoeien *.

Cornus kousa chinensis *Chinese kornoelje*: 4-6 meter - witte bloem, rode opvallende vruchten

Crataegus leavigata *tweestijlhge meidoorn*: tot 5 m hoge struik- bloeit rozerood – rode bessen in najaar- doornen *.

Crataegus monogyna *éénstijlige meidoorn*: tot 8 m hoge struik- bloeit wit – rode bessen in najaar- doornen – veel als haag – makkelijk te snoeien *.

Euonymus europaeus *kardinaalsmuts*: 4-6 meter - onopvallende bloei - opvallende rode vruchtjes *.

Ilex aquifolium *hulst*: 4-7 meter - witte bloem, rode bes – wintergroen *.

Ligustrum vulgare *wilde liguster*: tot 3 meter hoog – veelstammig – witte bloemen en zwarte bessen – makkelijk te snoeien – te gebruiken als heg *.

Mahonia media 'Winter sun': tot 1½ meter hoge groenblijvende struik – geel bloeiend – zeer bijvriendelijk.

Prunus spinosa *sleedoorn*: tot 4 meter hoge struik- vroeg bloeiend wit- donker blauwe bessen – scherpe doorns *.

Ribes sanguineum 'King Edward VII' *rode ribes*: tot 1½ m hoog – goed te snoeien – roze bloemen april – juni.

Rhamnus catharticus *wegedoorn*: tot 5 meter hoge struik – groeit op kalkrijke droge grond- drachtplant voor bijen en vlinders *.

Rhamnus frangula *vuilboom*: tot 5 meter hoge struik- onopvallende bloemen – kleine donkere besjes in najaar – insectenvriendelijk *.

Rosa canina *hondsroos*: struik tot 3 meter – behoefte en licht en zon – roze bloemen en rode vruchten *.

Rosa rugosa bottelroos: 1-2 meter hoog – roze bloemen en oranje vruchten – veel gegeten door vogels *.

Rosa rubiginosa egelantier: struik tot 2.60 m – graag zonlicht – bloeit wit tot roze *.

Salix cinerea grauwe wilg: tot 6 meter – vochtige grond – makkelijk te snoeien – veel concurrentiekracht *.

Salix purpurea bittere wilg: tot 4 meter hoge breed uitgroeiende struik – matige concurrentiekracht *.

Salix triandra amandelwilg: 6-8 meter hoog – voedselrijke en natte plaatsen – goed als griendhout *.

Salix viminalis katwilg: lange weinig vertakte struik tot 6 meter - vochtige plaatsen – ook als knotboom *.

Sambucus nigra gewone vlier: struikachtige boom tot 7 meter – rijk bloeiend schermbloemig - donkerpaarse bessen – eetbaar – aantrekkelijk voor insecten en vogels *.

Seringa vulgaris gewone sering: bloeit in trossen mei-juni – wit tot paars – 5 meter hoog

Viburnum opulus Gelderse roos: tot 4 meter hoge struik - rijk bloeiend, rode bessen *.

(Sier)coniferen

Cedrus deodara: 5-8 meter - blauwgroene bladkleur - karakteristieke vorm.

Cedrus libani 'Glauca': 5-8 meter - blauwgroene bladkleur.

Chamaecyparis lawsoniana 'Columnaris': 6-9 meter - blauwgroene kleur.

Chamaecyparis pisifera 'Sungold': 1-1½meter – langzaam groeiend - geelgroene kleur.

Cryptomeria japonica 'Cristata': 5-8 meter - groene kleur - sierwaarde door de mooie hanenkammen.

Juniperus squamata 'Bleu carpet': struik tot 1 meter hoog – blauwgrijs van kleur.

Picea omorika: 4-8 meter - groengrijze bladkleur - slanke groeivorm.

Picea glauca 'conica': beter bekend als kerstboom – tot 3 meter hoog – fijne naalden

Pinus pariflora 'Negishisi': mooi compact – hoogte tot 4 meter – grove naalden blauwgroen.

Pinus leucodermis 'Compact gem': dwergvorm tot 1½ meter hoog – stelt eisen aan grond.

Thuja occidentalis 'smaragd': langzaam groeide conifeer – wordt uiteindelijk 6 meter hoog

Taxus media 'Hicksii' Venijnboom: – langzame groeier tot 10 m – goed te snoeien *.

Taxus baccata 'David' Venijnboom: gele zuilvormige boom tot 2 meter – goed te snoeien *.

Voor extra informatie met betrekking tot inheemse soorten, gebruik en bestuiving bij vruchtbomen: zie ook de brochure **Maak je Landschappelijk Erfgoed** van Bureau Schildwacht, (www.bureau-schildwacht/particulieren).

16. Namen beplantingskaart

Voor het opstellen van het beheerplan is gebruik gemaakt van een beplantingsplan. De bomen en struiken die binnen de molenbiotoop aanwezig zijn, werden op kaart ingetekend en aan de hand van de Actuele hoogtekaart Nederland ingemeten.

De bomen en struiken op het beplantingsplan zijn als volgt weergegeven met afkortingen:

- Boom of struik die recentelijk is afgezet als hakhout
- Boom of struik
- ? onbekend
- ?W krul (?) wilg
- AB abeel
- CA catalpa
- CF conifeer

- ED esdoorn
- FB fruitboom
- GE gewone es
- HA hazelaar
- HH hakhout
- KW knotwilg
- MB meelbes
- MD meidoorn
- LS laurierstruik
- PO populier
- SW schietwilg
- Taks taxonium
- TW treurwilg
- VE veldesdoorn
- ZB (zachte) berk
- ZE zwarte els

17. Verklarende woordenlijst

In de tekst worden diverse termen gebruikt die hieronder zullen worden verklaard.

Afzetten beplanting

Bij afzetten van beplanting worden alle takken en stammen van een boom of struik tot 20-40 cm hoogte boven de grond afgezaagd.

Bloeden van bomen

Diverse bomen hebben een dusdanige sterke sapstroom en moeite om hun wonden af te dichten dat als de sapstroom vanuit de wortels richting de top gaat, zij de wond niet kunnen afdichten en het boomvocht uit de wonden stroomt. Deze bomen kunnen alleen in de periode oktober – december worden gesnoeid omdat dan de sapstroom vanuit de top richting de wortels gaat of stil staat. Denk aan boomsoorten zoals berk, walnoot en esdoorn.

Bosplantsoen

Benaming voor goed doorwortelde boompjes of struikjes die ongeveer 2 jaar oud zijn en een hoogte hebben van 85-150 cm.

Geriefhout

Geriefhout bestaat uit knobomen of bosjes met stobben/ hakhout. Na het afzetten van het geriefhout werd dit hout in vroegere tijden gebruikt voor eigen gebruik: esenhout voor stelen van gereedschap, eiken als rasterpalen, berkenhout voor bezems, wilgenhout voor bonenstaken, vlechtschermen of voor kachelhout.

Hakhout

Is de benaming van onderhoud waarbij hout met regelmaat wordt gekapt/ afgezet van bomen en struiken. De boom wordt daarbij niet helemaal gekapt, maar tot net boven de stambasis. Op de stronk laat men soms een 'spartelg' staan waaruit dan weer een nieuwe boom groeien kan.

Halfstamfruit

Een maatgeving van fruitbomen waarbij de eerste gesteltakken op een hoogte van 120 tot 170 cm hoogte zitten.

Heester

Een struikvormige houtachtige plant.

Herplanten

Een boom of struik die al dan niet op de zelfde plaats wordt geplant.

Hoogstamfruitbomen

Een maatgeving van fruitbomen waarbij de eerste gesteltakken op een hoogte van 170 tot 200 cm hoogte zitten.

Molenaar

Persoon die al dan niet als vrijwilliger de molen bediend en/ of onderhoud.

Moleneigenaar

Een persoon of organisatie die eigenaar is van de molen.

Molenbiotoop

Een zone van 400 meter rond een molen waarvoor regels zijn opgesteld om de windvang van de molen te kunnen waarborgen.

Kandelaberen

Een vorm van snoeien bij grotere bomen, waarbij de takken zodanig worden terug gesnoeid dat er vrijwel geen eenjarig hout meer aanwezig is. Kandelaberen wordt meestal eens in de 3-6 jaar toegepast.

Knotboom

Een op een minimale hoogte van 150 cm boven de grond, met regelmaat gesnoeide boom. Op de plaats waar de takken met regelmaat worden afgesnoeid ontstaat meestal een grillige knoest met gaten en holtes. Er zijn meerdere soorten bomen die als knotboom kunnen worden gesnoeid (zwarte els, es, wilg, iep, kastanje, linde, populier).

Laanboom

Maataanduiding van een meerjarige houtachtige boom al dan niet vrijstaand. Laanbomen kunnen verschillende afmetingen hebben. De afmetingen worden in het vakjargon aangeduid met de omtrek van de stam, gemeten op borsthoogte.

Leiboom

Een boom die met regelmaat in een horizontaal vlak wordt gesnoeid. Er zijn meerder soorten bomen die als leiboom kunnen worden gesnoeid waarvan de leilinde en de dakplantaan de bekendste zijn.

Planten

Kan tweezijdige betekenis hebben:

- 1) een meervoud van plant, een kruidachtige of meerjarige gewas.
- 2) Werkvorm, het planten/ aanbrengen van een gewas.

Snoeien beplanting

Het snoeien van beplanting vind meestal kleinschalig plaats waarbij een tak voor (een deel) wordt terug genomen.

Stobbe

Een stobbe is het onderste deel van de boom, daar waar deze overgaat n het wortelstelsel. Bij het afzetten van een boom of struik kan er een grillige stobbe ontstaan met gaten en holtes.

Stobbefrees

Een machine die in staat is om stobben uit de grond weg te frezen waardoor de ruimte geschikt wordt voor het planten van nieuwe bomen of struiken.

Windrecht

Het recht dat de molen heeft verkregen om een molen te kunnen laten draaien.

Een belangrijk gevolg van het windrecht was dat in het verleden niemand was toegestaan in de buurt van de molen iets te bouwen of op te richten wat voor windbelemmering zou kunnen zorgen.

Windvang

Is een term die verwijst naar de hoeveelheid wind die de molen kan ontvangen. Windvang is niet alleen belangrijk vanuit de desbetreffende windrichting die bij de molen aankomt, maar ook de zone die aan de achterzijde van de wiek de molen weer kan verlaten.

18. De opstellers van dit beheerplan

Bureau Schildwacht

Bureau Schildwacht is opgericht in september 2009. En houdt kantoor in Gouderak.

Wij zijn een op landschap, cultuurhistorie en ecologie gespecialiseerd adviesbureau. Bij ons kunt u terecht voor ontwerpen, toetsen en directievoering bij landschappelijke ingrepen en groenprojecten. Wij krijgen opdrachten van zowel overheden, natuurorganisaties als van particulieren.

Onze specialiteit is om vraagstukken in het kader van de Ruimtelijke Ordening in een brede context te plaatsen met Landschap, Cultuurhistorie en Ecologie. Wij staan bekend om onze gebiedskennis en objectiviteit, waarbij wij opkomen voor het belang van de landschappelijke kwaliteiten en daarin aanwezige natuur- en cultuurhistorische waarde.

Belangrijk in onze manier van werken is het verbinden van partijen. Bij landschappelijke ingrepen betrekken wij zo vaak als mogelijk de omwonenden en belanghebbende partijen. Wij nemen graag hun ideeën mee in onze ontwerpen en processen. Mensen in een vroeg stadium betrekken bij de procedures en planvorming maken juist dat verschil waardoor een project slaagt.

Ons praktisch inzicht, lange werkervaring en gebiedskennis, zijn onze toegevoegde waarden. Marcel heeft zijn praktijkervaring verkregen door o.a. 21 jaar werkzaam te zijn geweest bij Landschapsbeheer Zuid-Holland.

Bureau Roetemeijer

Wanne Roetemeijer is met zijn Bureau Roetemeijer gestart in 2015 en richt zich op kennismanagement, communicatie en beleidsondersteunend onderzoek in de natuur en landschap.

Opdrachtgevers zijn organisaties als de Vereniging van Bos- en Natuureigenaren (VBNE): Jongeren betrekken bij natuur: Betrokken bij Buiten, een ARBO-communicatie-onderzoek en de organisatie van een serie kennisbijeenkomsten over natuurbeheer, Veldwerkplaatsen genoemd.

Daarnaast: Staatsbosbeheer (Benchmark Vrijwilligers), Rijksdienst Cultureel Erfgoed (evaluatie programma Levend Landschap en een serie gesprekken over erfgoed en natuur).

Na de studie Bos- en Natuurbeheer in Wageningen heeft Wanne bijna 10 jaar gewerkt bij Landschapsbeheer Nederland als projectmedewerker en projectleider op het gebied van (agrarisch) natuurbeheer, burgerparticipatie, kennismanagement en communicatie. Na 2 jaar bij Communicatiebureau de Lynx (o.a. campagne Weidewachters voor de Groene Motor) is hij begonnen met Bureau Roetemeijer.

Bureau Roetemeijer houdt kantoor in Driebergen.

19. Literatuur/ bronnen

Fedders, F. et al
Nota Belvedere
De Rotterdamse Communicatie Compagnie
VNG uitgevers, Den Haag juli 1999.

Laméris-Huis Adviseurs
Moleninventarisatie Zuid-Holland 2010
De Hollandse Molen en Provincie Zuid-Holland
Amsterdam/ Vlist, september 2010.

Loogman K, & Steendam E.
Draaiende molens, dankzij een gezonde molenbiotoop
Erfgoedhuis Zuid-Holland, Delft 2016.

Nootenboom E.W. & Schröder H.
Molenrijk Zuid-Holland, 224 molens in beeld
Uitgeverij Watermerk, Lekkerkerk 2007.

Handreiking Molenbiotopen
Provincie Zuid-Holland 2011.

Websites:

Actuele Hoogtekaart Nederland,
<https://ahn.arcgisonline.nl>

www.molendatabase.nl

www.cultureelerfgoed.nl/dossier/visie-erfgoed-en-ruimte

www.topotijdreis.nl

Topografische ondergronden: © Topografische Dienst Kadaster, Emmen 2017.

